

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsaciga mesca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XVI.

V Ljubljani 20. grudna 1863.

List 36.

Swobodni tisk in katoliški bravci in pisarci.

Beseda v marburški čitavnici 22. novemb. 1863.
Govoril gosp. Fr. Kosar, špiritval lavantinskega semeniša.

(konec.)

Take in enake izpovedi naših sovražnikov si pridno za usesa zapisovati, je dobro, da vemo, po kateri stezi se vozimo, da spoznamo prepad, kteremu se na skoke bližamo, ako se o pravem času pogubljivega naliva ne zaježimo. Da tedaj tudi mi Slovenci v te prepad ne zajdemo in v njem ne poginemo, je treba, da se še k sklepu vprašamo:

IV. Kakošno bodi deržanje katoliških bravcev in pisateljev nasprot svobodnemu tisku? *)

Veliko, dragi moji! se zverženemu svobodnemu tisku nasprot ne dá opraviti. Vselej je namreč bilo in bo, da je stevilo dobrih, blagih in značajnih ljudi vedno veliko manjši od števila srednjih in slabih in breznačajnih. Tedaj je tudi gotovo, da bodo pisatelji takih knjig in časnikov, ki le strastim služijo in poželjivim nagujenjem strežejo, vedno vedno lažej svoje izdelke prodajali in več bravcev našli, kakor pa pisatelji, kateri zatajevanje učc in zdravi, čversti in kersanski značaj obdelujejo. — Temeljito izobraženih ljudi, kteri vse, kar berejo, dobro prevdarjajo, in laž in zmoto, če je še tako pozlačena in oslajšana, zdajci spoznajo in z nevoljo od sebe sunejo, je bilo in bo vedno le malo: izobraženih polovičnikov pa puhlih vsevednežev, kteri se bojé glave pri branji natezati, kteri tedaj bravši nič ne mislijo, nič ne prevdarjajo, ampak vedno le po starem kopitu modrujejo in pravijo: „tiskano je, tedaj je resnično!“ — takih ljudi, pravim, je vselej in povsod neštivilna germada. Tedaj bodo tudi puhli in prekanjeni pisatelji in časnikarji, kteri v pozlačenih posodah oslajšan strap ponujajo, vedno več kupecev našli, kakor pa učeni pisatelji s svojo zdravo, pa ne tako okusno hrano. Vedno bodo oni več sere ostrupili, kakor ti ostrupenih sere ozdravili.

Menda vse, kar zamorejo katoliški bravci in pisatelji svobodnemu tisku nasprot storiti, bi se dalo v treh stavkih povedati.

1. Ako je tisk svoboden, bodimo njemu nasprot svobodni bravci tudi mi, to je: ne dopustimo, da bi se neverske, rovarske ali pohujšljive knjige in časniki v kterem koli jeziku vsilovale v naše kraje, v naše hiše. Hišni oče! ali bi ti dopustil, da bi celo neznani

ljudje v tvojo hišo hodili, in se na skrivnem in cele ure po dnevi in po noči od pohujšljivih reči s tvojo ženo, s tvojim sinom, s tvojo hčerjo pogovarjali, ali sveto vero vpričo njih zasmehovali, ali jih k puntanju suntali? Ali bi se ti ne pognal za svobodo svoje hiše in ne odpodil takega pritepenega zapeljiveca? Povej mi pa, ali ni večji nevarnosti za tvojo ženo, za tvoje sine in hčere, ako vsak ljubi dan časnik v tvojo hišo pride, ki sveto vero zasmehuje, dušne pastirje psuje, in v znažji v sladko pisanih romanih nevarne strasti vziga v srcih tvojih ljubih otrok in žene? — Povej mi, ali ni še večja nevarnost za tvojo hišo, ako tvoja žena in tvoji otroci brez tvoje vednosti knjige na posodbo dobivajo, polne pohujšljivega strupa, ktere v tih samoti cele ure po dnevi in po noči berejo in kar so brali, premišlujejo? Ako je človek le kolikaj pošten, ga je že po naravnem cutu sram, zoper vero ali čednost govoriti, ali take govore poslušati. Koga pa in pred kom ga bo sram, v pohujšljivi knjigi take reči brati, kterih bi se nikdar spregovoriti ali poslušati ne upal. In ravno zavolj tega je branje pohujšljivih bukev toliko nevarno in pogubljivo. Tedaj ako je tisk svoboden, bodimo svobodni bravci tudi mi, in se te svobode od svojih nasprotnikov učimo. Podaj liberalistu konservativni časnik, — podaj neverniku pobožno knjigo, ne vzame je v roke, ne pusti je v svojo hišo po nobeni ceni. Delajmo njim nasprot enako tudi mi. Ne vzemimo v roke in ne pustimo v svoje hiše ne časnikov in ne knjig, ki nam psujejo naj više blagre, vero, čednost ali tudi narod in rodoljubje. Teга pravila se je treba ravno sedanje dni toliko ojestrejši deržati, ker se ravno zdaj tudi Slovincem neka nemška knjiga vsiluje, ktera se že tudi celo v česko prestavlja, ki z bogokletno derznostjo samo presveto osebo božjega Sina in Zveličarja našega naletuje, in ktero, kakor je napovedano, bo še več enakih nasledvalo. Da je tudi ta knjiga orodje tiste stranke, ktera svoje kervave naklepe zoper cerkev in deržave kuje, se jasno iz tega vidi, da se je na Avstrijskem lepo vezana za niži ceno na kmetih od hiše do hiše potuhnjeno prodajala, kakor se nevezana v mestnih bukvarnicah kupuje. Vredni smo, da nas sovražnik iz hiše zažene, ako mu sami v svoji neumnosti vrata odpiramo. Sicer pa tudi vemo mi katoličani, da vsaka knjiga, ki od verskih reči govori, mora biti od cerkvene oblasti poterjena, ktera je od Boga prejela: „Depositum custodi“ — izročilo ohrani, in ji je obljubljen sv. Duh, da se v verskih rečeh motiti ne more. Ktera verska knjiga nima imena tega ali unega škofijstva, ki jo je poterdilo, za katoličana ni varno brati in širiti je, velik greh pa je takrat, ako je od cerkvene oblasti prepovedana, kakor je ravno zgoraj omenjena.

2. Ne podpirajmo ne s peresom, ne z denarjem takih časnikov in knjig, ki so našemu katoliškemu prepričanju nasprotne. Neumen je, kdor tatem vetrihe kupuje, in roparjem lestvice nastavlja, da

*) Več izverstnega zastran tega važnega vprašanja najdeš v branja vredni knjigi: Stimmen zur Orientierung der Katholiken über Kirche und Staat. Wien 1863. Bd. I. S. 132—165.

mu ložej krađejo in ga ropajo, in nikakor ni usmiljenja vreden, ako se mu je škoda zgodila: še bolj neapametni bi bili mi, ako bi sovražnikom vere in države denar pošiljali, da bi z njim orodje — njih časnike in knjige — kupovali, s katerim hram naše časne in večne sreče podreti hočejo. Tudi v tej reči se od sovražnikov modrosti učimo. Oni bi beliča ne dali, da bi katoliške liste ali knjige podpirali, le mi smo enaki radovednim senicam, ki na limanice sedamo, sovražnikom v zasmeh in zaničevanje. Resnično je nekdo rekel: „Nas 27 milijonov katoličanov v Avstrii ima zverženi tisk pod palcem, ako le hočemo; on ne more obstati, ako mu mi zločinstva ne dopustimo; zato smo pa tudi za vse hudo, kar zverženi tisk učini, pred Bogom, pred svetom, še celo pred potemci odgovorni *). Zares, zlobni časniki, zlobne knjige v Avstrii ne morejo shajati, ako jim katoličani svoje hiše zapremo, svoj denar odtegnemo, ali pa bodo naši nasprotniki prisiljeni na našo stran prestopiti, ako ob peresu živeti hočejo. Morebiti bi bilo prav, ako bi tudi naše čitavnice nekoliko svojo vest izprašale, ali ne greš zoper katoliško zavest svojih družnikov. Dobro mi je sicer znau ugovor, da le vediti hočemo, kaj sovražniki delajo, da se jih zamoremo varovati in jih zavračati. Ali v ta namen je zadosti en ali drugi časnik; ako bi pa cerkvi sovražni časniki v čitavnici prevagali, ako bi se celo veri prijazni časniki odstranjali, bi ne bilo prav, in bi žalilo zlasti duhovne člene, katerim gre vera nad vse, tudi nad narodnost, kakor pri vsakem poštemen katoličanu. Denar bi se dal za mnoge druge reči obrniti, ki bi v veči korist služile našemu narodu. Kakor ne z dnarom, pa tudi s peresom ne smemo podpirati slabih časnikov. Ne reci: „Vsaj le zato pišem, da se vsaj včasih kak poštemen sastavek v tem ali unem časniku bere.“ Jaz ti pa odgovorim: zavolj tvojih sastavkov časnik ne bo spremenil svojih načel; tam pa tam kak poštemen sastavek še le bolj moti dobro misleče bravce, da pri tem časniku ostanejo. Daj nam Bog skoraj doživeti toliko zaželene slovenske matice! Nje se hočemo okleniti s celim srcem, njo hočemo podpirati s peresom in denarjem, bodi si tudi z zatajevanjem samega sebe. Le eno edino bomo tirjali, da nam bo matica moško besedo za poročstvo dala, da se zoper trojni namen svobodnega tiska, kakor smo dens premišljevali, nikdar pregrešila ne bo. Deržimo se nepremakljivo gesla nam zuanega moža: Vse za vero in domovino: nič, pa tudi beliča ne, zoper vero in domovino.

3. Komur je dal Bog pisanja dar, naj tega talenta nikar ne zanemarja, nikar ne zakoplje, ampak naj pridno piše v korist in slavo naroda, države in cerkve. Trojni visoki namen svobodnega tiska mu odpira zadosti široko polje, na katero sejati zamore zlato seme svojih naukov, ki bo tudi sad rodilo ob svojem času. Deržimo se steze, ki nam jo kaže neugasljiva zvezda slovenskih pisateljev, zvezda očeta našega Antona Martina. Le-ta zvezda pelje slovenske pisatelje in bravce v hram časne in večne steče in slave.

Popotni spominki.

Romanje k sv. Kervi v zgornjem Gorotanu.

V častilni spomin štiristoletnice slavne ljubljanske škofije popisuje

Jož. Levičnik.

(Dalje in konec.)

Razvalina Groppensteinska, ki je ondi ob klancu, stoji na stermi navpični pečini, ki se od jutranje strani na dveh mestih po 50 seznejev ravno kvisko iz struge Malniškega potoka vzdiguje. Pervi začetek tega grada pokrit je do l.

*) Stimmen. Bd. I. S. 160.

1271 s tamnim plajščem nevednosti. Navesti bi zamogel mnogo rodbin, ki so grad pozneje v lasti imele, ker pa za nas to nima važnosti, podajmo se toraj naprej. — Bilo je že okoli 6. ure, ko bližal sem se zgornji Beli. Terg stoji na nizkem solčnem brežuljku ter ima naj mikavniši in naj bolj odperto lego cele Belake doline. Ogledal sem krasno tukajšno dekanijsko cerkev, ki je res pravi kinč in prava znamenitost zgornjo-belskega terga. Posvečena je sv. Martinu. Kar sem že pred slišal in bral o ti cerkvi, najdel sem popolnoma poterjeno in resnično. Zidana v čistem gotičkem zlogu, loči se vender prav dobro od drugih enacih stavb, ker deset seznejev visokega oboka njenega ne podpirajo pri tacih cerkvah navadni stebri, ampak nosijo ga edino le stranske stene. Dolgost njena meri 24 seznejev in pol, 10 in pol seznja pa širjava. Sprednja ograja korova napravljena je prav umetno iz rezanega kamna. Orgle, ktere obdaja krasna omara, štejejo 32 spremenov. — V stranski kapelici na evangelski strani stoji altar s posebno umetno na les slikano podobo sv. Družine. Od dalječ jo hodijo najdeni slikarji gledat, in slednji se ji čudi. Ime malarjevo ni na tanko znano; pravijo vender, da naredila jo je, berž ko ne, mojstrovška roka slovečega Ignacija Schorcel-a. Kakor je dalje grobni spominek leta 1695, 3. junija tu umerlega Jan. Adama Stampfer-ja pl. Walchenberg-a cerkvi lep kinč (vilit je menda iz zmesi bronca in srebra), tako žali oko nekako okorni veliki altar, ker se ne vjema stavba njegova s stavbo cerkveno. Naj večja znamenitost v cerkvi pa je dragocena monštranca. Napravljena iz bogato pozlačene srebra, je neki prenapolnjena z raznimi zlahtnimi kamni. Lunica opasana je vsa z velikimi brilanti in je nakinčena z eno cvetko iz ravno tega naj drajšega kamna. Vsi ti biseri bili so nevestni kinč neke grofinje Stampferjeve, ktera pa jih je darovala zgornjo-belski cerkvi za častno shrambico Najsvetejšega. Monštranca je verh tega tudi še sama dala narediti v Beču. Celi Gorotan se komaj zamore s kaj enacim ponasati. — Čudno se mi je zdelo tudi to, da tukaj, kakor marsikje v Gorotanu, gnejzdijo cele trume lastovk; v cerkvi, kjer počenjajo ves ljubi božji dan svoj glasni vriš. Tudi pri sv. Kervi ni bilo njih žuborjenja ne konca ne kraja. Terg je prav lično zidan in šteje okoli 90 večjidel prav lepih hiš. Zgornji Beli prisojujejo visoko starost. Rimska cesta čez Lurnsko polje; Herkulovo svetišče na bližnjem Danielovem homcu; daljna cesta tu mem in skoz malniško dolino ter čez kormške Ture na Solnograško opravičujejo misel, da stal je ta terg že o rimskih časih. Fara je ena naj starejših gorotanskih in začetek perve tukajšnje cerkve sega v perve stoletja kersanstva. Mnoge stare pisma iz 13., 14., 15. in 16. stoletja, zadevajoče cerkev in faro, hranjujejo se v originalu. Tudi svojega učitelja je imela zgornja Bela že leta 1348. Lepa starost tukajšnje šole! Naj višji stanje, cvet in bliš doseglja je zgornja Bela v sredi 16. stoletja. Takrat bilo je v njeni bližavi sedem zlatih in srebernih rudnikov; v bližnji pusti Beli pa stal je plavž za sreberno rudo, ktereга razvaline še zdaj svedočijo o minulih srečnih nekdanjih dnevih. O tistih časih bila je zgornja Bela tudi središče vsih górskih (montanističnih) fužinarjev in delavcev ne le gorotanskih, ampak tudi kranjskih, tirolskih in štirskih, in od tistih dob obljudoval se je kraj vedno bolj in bolj. Ker pa je pozneje zatemnel zopet bliš bogatih rudnikov, so vladarji slavne c. k. avstrijske hiše celili tergu rane z raznimi predpravicami. Imena Maksimilijana I, Jožefa I, Karola VI in slavne Marije Terezije kakor tudi Franciška I s spoštovanjem imenuje še zdaj zgornja Bela. Sedaj ima okrajna gosposka za spodnjo, dekanija pa za celo dolino tukaj svoj sedež. — Kakor pa ima skoraj vsaki kraj Belske doline svojega naravskega neprijatla, ga ima tudi zgornja Bela, s katerim se bori že skozi dolge stoletja. Potok Kapnik, ki s severnih gorá devet ur dalječ doli teče, in se ne dalječ od tod v Belo razliva, napravil je tergu že toliko

strahov, težav in škode, da nikakor mu človek o lepem vremenu ne prisojajš tolake hudomušnosti. Kadar pa pekoče solnce po nebotičnih gorah taja ledenike; kadar hude plohe veršijo od neba, — takrat se napolni njegova struga, urnega teka se dervijo hudourniki, plavé na svojem mokrem herbtu cele oddelke gojzdvov, prediraje jezove, pokončevaje s svojo serditostjo vse, kar se jim nasprot stavi, ter zasipajoč s šaro in glino obširne travnike in polja. Leta 1717, 1739, 1759, 1828 dvakrat, in 1840 žalostno slovó zastran povodinj Koprikovih v zgodovini zgornje Bele. Bog obvaruj v prihodnje lepi terg enacih nesreč. —

Konjič nemirno že je kopal s kopiti, zasedla sva s čverstim fantom voznikom lični voziček in urno ko blisk šlo je dalje mem cerkvice Gumniške (Stallhofen), ki je v gotiškem zlogu zidana in ima neki več starih dobrih malarij. Slovela je ko božja pot že v petnajstem stoletju. Blizo nad to cerkvijo gori v stermem bregu gloda pusti zob časa razvalino „Falkensteinovo,“ dalje doli pa razvalino „Mölltheuersko.“ — Ob vasi „Klopice“ (nem. Penk) Belo prestopivša peljal naji je čili konjič tje pod desne goré doline, kjer goni od visocega hribovja doli bobneči potok ob cesti stoječe fužine Napoljske. Praznično napravljeni fužinski delavci zbirali so se blizo male kapelice, če se ne motim, jih je sabotni večer vabil k združenju molitvi. Zverh okroglastega Danielskega homca blišala se je béla cerkva, razsvitljena od zadnjih žarkov večerne zarije. Prestopivši reko Belo ugledam kmali pred saboj farno vas Holmič (nem. Kolbnitz), namenjeno nocojšnje prenočišče. Akoravno se je bilo še le komaj stamnilo, bilo je vender po vasi že vse nekako tiho in v hiši mojega starega znanca in prijatla bilo je razun njega samega menda že vse pri počitku. —

Že zdavnej sijalo je zlatoblišče solnce nad lepo Belsko dolino, ko se v jutro 20. julija iz terdnega spanja prebudim. Prijatelj moj sicer mi je bil sinoč pri prvih besedah zaterdil, da bom zdaj ene dni pri njem ostati mogel; ali čas hitel je s krilato naglostjo, mudilo se mi je do doma, od ktereга sem bil še dalječ preč. Ker vender cerkev zapoveduje nedeljo praznovati, ko dan Gospodov, sem sklenil ostati čez dan v Holmiču. Nedeljska Božja služba se po Gorotanu v mnogih krajih posebno lepo in spodbudno obhaja; zlasti mikavne so procesije okoli cerkvá z Narsvetejšim in branje čveterih začetnih sv. evangelijev (ravno tako ko v dan presv. Rešnjega Telesa), in to se godí ravno pred veliko sv. mašo vsako nedeljo od presv. Reš. Telesa do nedelje po sv. Jerneju. Tudi v Holmiču je ta navada. Pri ti priliki pregledoval sem bolj natančno tudi cerkev. V cerkvi razun dobrih novih orgel ni kaj posebnega viditi. Fara tukajšnja je zlo stara. Morebiti šteje že svojih tisuč let.

Po večernicah se napotiva s prijatlom in mladim tukajšnjim posestnikom na bližnji Danijelov homec. Mikalo me je namreč viditi mnogih rimskih ostankov, ki se v oni okolici nahajajo. Iz razvalin starega paganskega Hreljovega (Herkulovega) svetišča se je vzdignila katoliška cerkva, posvečena sv. Jurju v čast. Zgodovinarji mistlijo, da vzvišanost od stermih pečin zavarvanega kraja, nekaka prirodna mikavnost tega homca, spodej mem deržeča cesta, bogati zlati rudniki belske doline in topli zdravilni viri gastejski so nagnili Rimljane, pozidati na tej zračni višini tempelj Herkulu, maliku skritih zakladov in zdravilnih studencev. Kamen z napisom kaže, da je bil stari tempelj že ob času Rimljanov zavolj svojestarosti razpadel. Drugi kamen pa, ki je vzdian pri cerkvenih vratih na južni strani, naznanuje z dobro ohranjenim napisom, da je po razpadu prvega tempeljna neki Rimljan s svojo soprogo dal novega pozidati. Visok je kamen 19, širok pa 27 palcev. Napis njegov se glasi v latinščini:

HERCUL INVICTO
SACRUM — G — DOMI
CIVS RUFINUS ET
VALERIA ATTICA
CUM SUIS TEMPLUM

VETUSTATE CON
LAPSUM RESTI
TUERVNT EX VOTO.

Kar bi se v slovenščini nekako bralo: „Domicius Rufinus in Valeria Attica s svojimi vred so tempelj, posvečen nepremagljivemu Herkulu, ki je bil zavolj starosti razpadel, vsled obljube zopet pozidali.“ Prezbiterija, okroglasto zidana, je nek še ostanek rimljanskega svetišča. Ker pa je zid ves zabeljen, ni na njem ničesar mem navadnega zidú viditi. Toliko krasnejši pa je razgled, ki se odtod na izhodno stran odpira in ktereга bi človek, komaj dvesto seznjev nad rav-nino, težko pričakoval. Okrajno Holmiško naprej doli okolicico izliva Bele v Dravo; imenitno Lurnsko polje; mestice Špital in na levo tje niske griče, ki nevošljivo zakrivajo Milstadtško jezero, dalje okolicico št. Paternijonsko, Beljaško; celo Celovško noter doli do visocega Obirja vglada ob enem z začudenjem tvoje oko. — Na desno tje pada unkraj doline v ozki strugi Perični potok čez stermo pečino v krasnem slapu. Kaj lepo ga je odtod viditi. Enako hrani tudi leva stran doline visoko gori v svojih nedrijih malo jezero. Iz njega izvira Holmuški potok, ki se kmali po svojem iztoku čez 100 seznjev visoke pečine v zlija velikanskem slapu. Dolgo pregledvali smo lepi svet, ki se je razprostiral ob našem podnožju, potem pa stopili v cerkev, ki je precej lična in ima 3 dosti čedne oltarja. Kamen z dvojno podobo Herkulovo vzdian je ko ogelnik v menzo desnega stranskega altarja. Stran, ki je obrnjena prot velikemu altarju, kaže Harkula 2 1/2 čevlja visokega v podobi moža z močno balto v roki; stran, ktero lesen oklep menze zakriva, kaže malika nekako kakor čverstega mladenca.

Kdaj se je umaknilo tu pagansko svetišče katoliški cerkvi, natanko ni znano. Verjetno je, da zgodilo se je to že v 7. stoletju, kajti zgodaj zasijala je v te kraje luč sv. evangelija. Posvečena je bila cerkva s priletka sv. Danielu, od tod ima homec tudi še dandanašnji svoje ime; poznej dobila je za potrona sv. Jurja, in njegovo podobo uosi tudi veliki altar. Pa tudi še druga podoba z 24 razdelki na levi steni cerkve kaže življenje in mučeništvo tega svetnika. V stolp nisem bil prišel, pa mi je bilo kasneje žal, ko sem zvedel, da viditi je gori silno star zvon z gotiškimi napisom in letnimi številkami, kar pa le staro-jezikovci-lovci tolmačiti umejo. —

Iz cerkve pridši podali smo se še na zapadni konec skalnatnega verhunca. Na potu tje vidili smo stari vodnjak, ki je pa napolnjen že ves s perstjo, bičjem in gleno. Čudno je res, kako da se nahaja na taki visocini voda. Nekdaj je bil vodnjak obrobljen z štirivogelnim zidom; zdaj pa je vse porušeno in z rušino prerašeno; le okrogla kotlina, z zelenkasto vodo napolnjena, ohranjuje še spomin na nekdanji vodnjak. Iz zgornjega konca homca vidili smo v desnem kotu gori na iztoku malniške doline zali terg zgornjo Belo kakor tudi po planoti in po visavah doline nasijane cele kardela cerkvá, vasi, razvalin in posamesnih kmetij. Nad vse to pa vzdigujejo v zračne višine sterne gore svoje snežno-bele glavé.

Zgodnjo jutro 21. julija najdlo me je za odhod napravljenega. Prijatelj in gostojub moj in neki v Holmiču naseljeni rojak sta me pospremila do Sachsenburg-a, kteri kraj sem želel viditi zastran njegove strategične (vojskne) važnosti in imenitne brambe leta 1809. Skozi farno vas Mline (Mühlendorf) pridši bližali smo se zdajci koncu Belske in nastopu doljne Dravske doline. Tudi tesna stranska soteska k desni, iz ktere Drava prihaja in konec nje tudi kalno Belo s silo svojih valov pogoltné, bila je nam vedno bližej. Vas Belski mostič (Möllbrücken), pozidana malo nad izlivom Bele v Dravo, zedinja cesto Belske doline z glavno, ki priderži od Celovca ter vodi odtod skozi zgornjo Dravsko dolino na Tirole. Tudi mi smo stopili nanjo ter peljali se zdaj čez zadnji most, ki veže obrezja tukaj že ponosne Bele. Zidovje velike gostivnice, ki stoji unkraj mosta, nosi še zdaj znamenja hudih krogelnih ran,

katere je prejelo l. 1809, ko se je tukaj koroško-tirolska bramba (Landsturm) borila proti Francozom. Minulo je že pol stoletja in vendar še je znati tukaj sled strašne šibe Božje, dolge in kervave vojske francoske. — Od gostivnice naprej se cesta hipoma okrog stermega homca k desni zavije ter pelje med male cerkvice (ktere so ravno popravljalji) v tesno močno zavito dolino od obeh strani z visokimi gorami. Dereča Drava dela v ti tesni soteski velik polotok, na katerem pozidan stoji čedni terg Sachsenburg. Le gredé smo dospeli va-nj. Zavarovan je Sachsenburg na dve strani z mogočnimi valovi hruseče Drave, nad tergom na levo pa dviguje se še verh tega sterma homca; ves pripraven za napravo terdnjave, ktera je l. 1809 resnično tudi ondi stala. Na nje mestu in iz njenih kervavih razvalin pozidana je zdaj cerkva kalvarska. Poznam dobro lego in terdnjave Naberjetske in Predilske (glej v Novicah l. 1856 potopis „dva dni v Gorotanu“), pa po mojih razsodbah sta v stratežičnem oziru una dva kraja proti temu igrača. Ako se le razrušita mostova, ki spredej in zadej Sachsenburg obdajata, so terg ter spodnja in zgornja Dravska dolina tako rekoč zaklenjeni in pred sovražno silo dolgo dobro zavarovani. —

Ker ravno govorim o nesrečnem letu 1809, naj navedem tu nekatere zgodovinske čerte iz novega časa. Važnost ravno popisane dolinice dobro spoznaje napravili so bili Avstrijani l. 1809 na homcu nad Sachsenburgom dve terdnjavi. Hotli so namreč s tem zabraniti sovražniku pot ob Dravski dolini, ostati pa tudi v zvezi z vedno zvesto tirolsko deželo. Mnogokrat napadli so Francozi te terdnjavi, pa vselej so jih s kervavimi glavami odpodili pogumni Avstrijani nazaj. Začasni mir Znojmski (Znaim) vendar prisodil je sovražnikom ta važni kraj, kterege so posedili l. avgusta 1809. Zvesti in hrabri Tirolci tega nikakor niso mogli ali hotli verjeti; pošiljali so toraj svoje predstraže na vse strani, nekaj da bi pozvedili, kako kaj je v sosednjem Gorotanu, nekaj pa da bi pripravljani bili za o-rambo lastne dežele. Ena teh predstraz prišla je tudi cez Izelski hrib noter do Blatič v Belsko dolino. Francozi so se med tem še nekako dosti mirno vedli v Sachsenburgu; le majhen oddelek (12 mož) odposlan je bil v zgornjo Belo na eksekucijo, da iztirjali bi namreč vojskni davek (Contribution), kterege so bili naložili njih vojskovodji grajsini Oberfalkensteinski in fužini Braganški. Cez 8 dni zapustilo je vendar 10 mož zopet zg. Belo, le dva sta ostala še tam, da prejemale bi zadnje ostanke davka. Ta dva vojaka sta bila vzrok silnega vrenja in hudega ravsa. Ko namreč zgoraj omenjena tirolska predstraža v Blatič pridša zve, da nahajajo se v zgornji Beli Francozi, pride tje, tu ostala Francoza vjame ter tira saboj. Zapovednik Sachsenburške terdnjave to zvedši se strašno raztogoti. Pripisoval je vjetje svojih vojakov izdajstvu zgornjih Belčanov ter maševanje zažuga, izdati zastran tega njih terg vojakom svojim v ropanje. Resne priprave le preočito kazale so resnice strašnega zažuganja. V večer 6. oktobra se razglasi po zgornji Beli nemila novica in hudo protenje; pa kakor je bil v prvem hipu obup in strah velik, tako urno je bilo tudi sklenjeno, sili se z nasprotno silo ustaviti. Zlasti so bili sosednji Tirolci za boj posebno vneti. Naznanilo, da Francozi se bližajo in klic na občni upor in oboroženje šlo je ko bli-k po celi dolini. Strašno je donelo plat-zvona od vsih cerkvenih stolpov po ravnini in visocih planinah. Bili so pa blizo: prostovoljska četa podpolkovnika baron Luxheim-a s 300 prostovoljci (med njimi mnogo voraltrberskih dijakov) in narodno-strelske kompanije: Halbfurter, Angschell in Pfaundler pod poveljstvom tirolsko-strelskega majora Ivana Türk-a, kateri je vso vstajo vodil ter imel z domačo brambo kmal skupaj blizo 2000 mož. V noči med 7. in 8. oktobrom vzdignilo se je to kerdelo proti Sachsenburgu. Prednjo strazo vodil je tadanji zgornjo-belski sodniški sluga (berič) Zarer, sedaj stotnik brambovski. Prvo delo njegovo bilo

je, razrušiti oddelek mosta v Belskem mostiču. Nekoliko brambovcev vstavilo se je tukaj, ostali pa posedli in zastavili so Sachsensko goro, ki takorekoč objema terg ter dviguje se v velikem kolobaru takraj Drave. Sovražniku je bilo to obiskovanje čisto nepričakovano in novo. Siloma sicer so hotli predreti Francozi na Sachsenski gori in Belskem mostiču ker dela hrabrih brambovcev, al — ni se dalo. Vnema za boj prihajala je med narodom čezdalje hujša. V malo dneh štela je domača bramba 3600 mož, kar je sovražnikovega generala, ki je stal z dvema bataljonoma okrog Špitala, navdalo s tolikim strahom, da je pobral kopita naglo s svojimi vojaki. S tem nasledkom ohrabrena, primaknila se je naša bramba 14. oktobra obema dravskima mostoma ter potisnila dva bataljona močno, pa že zelo potolčeno posadko v gorski terdnjavi, in oblegla ju, akoravno je imela (naša bramba) le čvetero malih topov za tako težavno početje. Nasi so bili zgubili dotlej po sovražnih kroglah enega stotnika in imeli so okoli 50 ranjenih. Naj slavniji dan vsega časa obsede pa je bil 21. oktobra, ko je namreč 200 prostovoljnih brambovcev (Belodolcev) sklenilo vzeti sovražne obkope (šance) z nasokom. Kakor zvesti sinovi katoliške cerkve obstopili so svojega vojnega duhovnika, ki jim je govoril oserčivne besede. Ko prejeli so njegov sveti blagoslov, so udarili ko serditi oroslani nad obkope francoske. Preplašeni sovražniki se že umikajo hrabrim Gorotancem; kar prihruje jim njihovo konjanistvo na pomoč in serčni Belodolci so se mogli umakniti v bližnji gojzdič, kamor se jim konjiki slediti niso upali. — Vedno bolj razširjal se je zdaj glas o sklenjenem miru; tudi iz Belaka je prišlo povelje, da naj se ustavijo pule; al hrabri brambovci niso hotli upati in verjeti lažnjivim Francozom. Vnovič se vname boj, zlasti ko došel je našim transport smodnika tako rekoč skozi sredo sovražnika od Sokovega (Himmelberg) in razlegel se ob enem glas o prihodu hrabrega tirolsko-brambovskega poveljnika kapucina o. Joahima Haspinger-ja, ki je, od Francozov in Bavarecev hudo stiskan, primikal se iz Solnograškega čez visoke Ture proti Sovodju (Gmünd) ter združiti se želel z našimi poleg Sachsenburg-a. Predel je sicer s hudimi zgubami hrabri kapucin po vročem boju poleg Lieserhofen-a 26. oktobra sovražne kerdela, pa zategnil se zatim s svojimi vojaki prec skozi Belsko dolino v Tirole. Ker naši niso dobili pomoči, nasprot pa bili od sovražnika, ki je od vsih strani skupaj derl, vedno hujše stiskani, razšli so se tihoma na vse strani. Vdihnila pa je bila vendar verla bramba Francozom tolik strah, da niso tirjali od stanovnikov Belske doline družega, kot da jim izročijo vsi orožje. Žalostne okolišine l. 1809 pač niso svetovale družega, ko ubogati ter ne ustavljeni se dalje presilni sovražnikovi moči. — Do Dunajskega miru imeli so zdaj Francozi v lasti Sachsenburške terdnjave; o svojem odhodu pa razrešili in pokončali so jih sami. Zrastla je sicer, kakor sem že povedal, iz kervavih razvalin lepa cerkva Kalvarska; cerni od smodnikovega dima zamazani bojni zidovi umaknili so se jasnovetlemu katoliškemu svetišču, vendar pa ne popotuje tudi še dandanašnje nobeno vojaško kerdelo tu med, da bi ga za verle na tem mestu pobite vojne avstrijske brate ne klical boben ali tromba k molitvi. —

Druzih posebnost o tem tergu ne vem povedati, pa če bi bilo tudi še kaj družega viditi, ne bi bil utegnil veliko opovtavljati se, kajti zemljevid kazal mi je odtod do Belaka še tri poste dalječ. Z dobro priliko se potem peljem do Belaka. Ko posebno znamenitost naj ti, ljubi bravec, za poslovitev tu na meji še povem, da ta kraj derži se bližnjim sosednjim Tirolcem enako čvrsto in stalno vere katoliške. V tem namreč, ko njena bližnja okolica evangeljcev tako rekoč mergoli, pa cela Belska dolina tudi enega samega ne šteje.

Pri Belskem mostiču nastopil sem Lurnsko polje, kterege starodavne dogodbe pregnale so mi Belsko dolino začasno iz spomina ter vodile mi druge podobe v duhu kakor tudi v resnici pred oči. Lurnsko polje samo na sebi;—

k desni cerkvice sv. Magdalene, obsenčena od treh mogočnih starih lip; dalje doli farna cerkev št. Petra (St. Peter im Holz); še naprej doli blizu Špitala na sternem bregu unkraj Drave stara razvalina nekdanj tako slavne zibelke iz doma grofov Ortenburških; — k levi tje na solučnem homcu farni kraj Pužarnica in mnogo drugih vasi; dalje doli niski homci, ki nosijo v svojih nedrijih vojaško zibelko Milstadskega jezera, — vse to gnete se tu popotniku pred začudeno oko.

Kar Lurensko polje zadeva, slovi ono zastran tu stoječega keltiskega in zatim rimskega mesta Teurnia ali Liburnia. Stoječe v eni naj lepših ravnin dežele bilo je ono jedro, za katero pulile so se razne divje derhali, ki so se od l. 445 po Noriku sem ter tje klatile. Zastonj oblegali so ga zlasti Goti. O poslednjem času zatemnele rimske slave, od Frankov zmagano, padlo je vendar kmal Slovincem v last, ki so konec šestega stoletja skozi noriško Dravsko dolino gori prišli. Do tistih dob vladale so tu rimske šege in jezik; zdaj pa umaknilo se je to, kakor tudi imena v prah in pepel pomandranih krajev, slovenski besedi; — le redko kaki hrib ali reka ohranili so keltiško-germanski glas. Al tudi slovenskemu gospostvu štete so bile ure. Njihov vojvoda Borut, hudo stiskan od Avarov, poklical je sosednje Bavarce na pomoč, ki so prišli in tudi zmagali. Vnel se je med kersanskimi Bavarci in še neverskimi Slovenci hud boj, kateri zopet je vrisal na Lurnskem polju ter skončal se s popolno zmago čez Slovence. Blizo zgoraj imenovane cerkvice sv. Magdalene nahajajo se ena poleg druge tri globine, imenovane od prostega naroda „kervave niške.“ Na tem mestu neki bila je pomandrana od kristjanskih Frankov zadnja moč Slovenska, ker razrušen je bil tu stoječi tempel njihovega malika ter pokončani bili ob enem oni, ki so združeni iskali zadnje pomoči okrog svojega svetišča. Cerkev Pužarniška in št. Peterska štejete se k naj starejšim Gorotanskim, kar je toliko verjetniše, ker so Bavarci po doveršenem podjarmljenji dežele odpeljali saboj ko zastavo miru in pokoja Borutovega sina Karasta in vnuka njegovega Kajtimara, ter podučili ju v sveti veri. Najberže da skerbili so tudi za pozidanje katoliških cerkva ravno v teh krajih, kjer so zaterli z orožjem svojim temo paganstva. Gotovo je tudi, da pokristjanjena vojvoda Karast in Kajtimar kakor tudi škofa Virgil in Modest trudili so se iz vsih moči za razširjenje svete vse oblagrovalne vere in se v ti zadevi svetijo ko prve zvezde katoličanstva v Gorotanu. —

V nemar pustiti ne smem zdaj tudi še razvaline Ortenburške, kajti predaleč segla je njena slava in bliš po Gorotanu in Krajni. Pozidana pred kakimi 900 leti od Miroslava Sponheim-a postala je zibelka naslednjih slavni grofov Ortenburških, ki so imeli o naj večji zori svoje mogočnosti po Koroškem in Kranjskem v lasti 29 mest, grajščin, tergov in vasi ter arealnega zemljiša blizo 40 štirjaških milj*). Zamogel bi seči po zanesljivih virih bolj natančno v zgodovino te nekdanj tako mogočne hiše; al prezamudno bi bilo to delo. Le to naj še povem, da zadnji častni dan bil je za Ortenburški grad leta 1666, ko sprejel je cesarja Leopolda I cesarico-nevesto Marjeto Špansko v svoje obzidja; od tistih dob pa hiral je vidoma bliš njegove slave. Kmal rosili so nebeški oblaki strehe oropane zidine; iz razrušenih grobelj pa se je pozidal v podnožju gore samostan, po kterege samotnih predelih naj bi se razlegali samotarcev sv. Jeronima otožni žalospevi. Al kakor so grajščino zapustili mogočni in plemeniti vitezi, tako umolknili in onemili so pobožni glasovi po samostanu menda za vselej. Iz vsega tega pa razvidimo zopet jasno, da ni je na vesoljnem zemeljskem krogu stalne sreče in stanovitnosti človeške. —

*) Na Kranjskem so posedovali: Radolico, Lož, Ribnico, Kočevje, Poljane, Belo peč (Weissenfels), Kostel, Goričane, Ortenek, Cusperg in Ig. Za te gradove dobro vem, morebiti pa sem jih še kaj prezerl. Op. pis.

Med takim pregledovanjem in premišljevanjem prisel sem skoraj prezgodaj v lepi in veliki terg Špital. — Stoji na nizkem homcu in sred široke doline; ima toraj posebno mikavno lego. Sodijo, da Špital (po slovensko bolnišnica) pričetek svoj ima od resnične bolnišnice, katero so bili na tem mestu pozidali mogočni grofje Ortenburški zlasti za one bolnike, kateri so ali ranjeni ali pa napadeni od strahovite bolezn jutranjih deželá, gob namreč, povernili se iz križanskih vojská na dom. Ščasoma naraščal se je kraj tako, da je bil l. 1183 že terg. Takrat vmestil je kerski škof Herman Ortenburški tu tudi že več duhovnikov. Dandanašnji je terg prav ličen in velik ter šteje okoli 170 hiš. Loči se tukaj velika cesta v dva stremena. Po desnem sem jo bil jaz priderčal od Sachsenburga; levi pa pelje skozi jezersko dolino mem Sovodja čez Kačjiverh na Solnograško. Nič kaj mi ni bilo po volji, da mi je kazalo iz Špitala koj naprej. Rad vsaj bi bil pogledal tukajšnjo dekanijsko cerkev, lepo svetišče iz 14. stoletja in pa krasno delo talijanske umetnosti, palačo kneza Porcia, ki je odzunaj zlo vsa z marmelnom obdana in z drugimi lepottijami okinčana, — pa ni bilo časa.

Naveličal sem se bil že skoraj voznje, prejden pritolkli smo v št. Paternijonski terg. Naslonjen pod desno gorovje ima terg kakih 70 hiš in le ozke ulice. Okrog farne cerkve bil je velik šunder, ker zidali so ravno novi stolp. Stopil bil bi rad tudi tukaj v cerkev, pa po gerdi navadi nekterih krajev je bila — zaperta. Koj unkraj št. Paternijona pelje stern klanec navkreber, kjer se od prve vasi Nikolsdorf loči stranska cesta in derži na dve strani. V Krajec namreč in Štokenboj. Velika cesta pa privodila nas je kmal v farno vas Bistrico, kjer so zopet popravljali farno cerkev ter krili zvonik s svitlim kositarjem. Dolina je bila en čas na obe strani precej zlo odperta, dokler ni jela cesta lesti proti Kellerberg-u ob desnih hribih dolme sterma navkreber. Globoko doli k podnožju bobnela je potuhnjena Drava, unkraj nje struge pa je mnogo mičnih vasi med zelenimi poljanami nasejanih. Od Kellerberga šlo je zopet navdol in vlekla se je pot zdaj bolj samotno in neskončno dolgočasno. Velika cesta, ki kroji serd glavne na desno in pelje v nemški Blajberg, obetala je sicer da nimamo več dalječ do Belaka, pa terpelo je vendar se en čas, prejda odperl se je na oviuku nizkega griča neizrekljivo lepi razgled proti temu kaj mičnemu mestu. Hotla me je zdaj mende hipoma mati narava odškodovati za dolgočasno in enotno pot od št. Paternijona do sem. Opazovaje veliko planoto stala je na desno tje ponosna rajda sivih in visokih skalnatih kranjskih mejnikov, raztegaje se od Koroena ob obeh rožjih dolinah doli prot spodnjemu Gorotanu; — na levo tje vzdigovala se je iz mokrega podnožja Ososjanskega jezera zelena Gerlica; zadej za manoj šterlela je Beljaška planina (Dobrač), nadvladovaje vhod v Blajbersko dolino; — pred manoj pa v sredi silo lepe in obširne ravnine ob ponosni Dravi bil je zali Belak. Prestopivši se farno vas Šmartin bil sem v Belaku. Naj povem o mestu te kaj malega. Naj večja znamenitost Belaska je in ostane gotovo mestna farna cerkev, kamor sem se kot romar najpred podal. Stoječa na naj višem kraju mesta nadvladuje ga s svojim orjaškim zvonikom. Že zunanje začernele in visoke zidine spričevale so mi, da bližam se častitljivemu staremu gotiškem svetišču. Nisem se pa tudi motil, upajoc viditi kaj posebnega v znotranjih posvečenih prostorih. Velikost te v 15. stolétju zidane cerkve spričuje o vnetem duhu naših sprednikov, pa tudi lepota njene stavbe meriti zamore se z naj lepšimi te verste. Le veliki altar kaže soglasje s stavbno mero cerkve. Mnogo mnogo starih grobnih kamnov (okoli 100; med njimi je kakih 40 v cerkveni tlak vdelanih) kliče na prostranih stenah v spomin imena najslavniših plemenitih rodbin gorotanskih; — molčeci kipi viteški vender nam jasno oznanujejo, da čez kaj časa se bode tudi naših imen komaj sled še ohranila. — Eua naj

lepših krasot cerkvenih je dalje tudi marmelnasta priznica na svojo le redko videno sostavo. Omisljena l. 1555 od Vizedom-a Jurja Huldreich zl. Kynsburg-a, ima kot podlago na tleh ležečo podobo očaka Jozija, od kterega se dalje gori po podnožju prizničnem snujejo kipi naj slavnih prededov iz bukev rodu Zveličarjevega. Krasna streha kancelnova, kakor tudi ponosna gotiška piramida stolpove strehe so dela najnovejših časov. Zapustivši to cerkev prosim bravece, naj me kot romarja pospremiijo odtod naravnost v zalo dvastolpno cerkev k sv. Krizu na Peravo. Do nje prišel sem čez veliki terg skozi nekake duri, ki vodijo iz mesta prot doljnemu predmestju. Ob desnem obrežju tukaj ze kaj mogočne Drave peljala me je dalje pot skozi hladni drevored tik ob kalnih valovih, in kmal stal sem v kapelici, ob krasno cerkev naslonjeni, v kateri po spričevanji in splošnem mnenju ljudskem raste iz mertve zidine prava podoba križanega Zveličarja. Menda ob nobeni uri dneva ne boš prišel le-sem, da bi ne nahajal tu pobožnih romarjev od raznih narodov in mnogih bližnjih krajev. Podoba pri podobi ob stenah kapeličnih spričujeje mnogotere čudovite dogodbe, ki so se sprosile na tem svetem kraju. Po opravljeni kratki pobožnosti stopil sem tudi v cerkev, ki je z visoko kupljo zaljšana, kaj lepo delo italijanskega okusa in umetnosti. — 9).

Prehodila sva zdaj, ljubi bravec, po večem skoraj celi zgornji Gorotan; vidila Zilsko, zgornjo Dravsko, oddelek Tirolsko-Pusterske, Belsko in daljno Dravsko dolino. Nisem pa te vodil le, kakor sem Ti v vvodu povedal, po krajih, ki so spadali ali pa še zdaj spadajo k zemlji slovenski, ampak pokazal sem Ti tudi, kako zelo dalječ je segel nekdanji mejni krog naše slavne ljubljanske škofije. Ako namreč vzames njen duhovski imenik (šematizem) od l. 1813 v roke, najdel boš njeno vladarstvo razširjeno čez vse zgornje Gorotanske dekanije, in sicer: Belasko, Belsko, Lizersko dandanašnje sovodijsko), Terško (Feldkirchen), spodnjo in zgornjo Dravsko, spodnjo in zgornjo Zilsko, — kakor tudi čez tri tirolske, takrat k Gorotanu štete dekanije, namreč Liensko, Matrajško in Siliansko. Vse fare, karkolj sva jih prehodila po Gorotanu in Tirolih, vladane so bile takrat od Ljubljanskega nadpastirja; hodila sva tedaj čisto po nekdanjih naših krajih, kar naj tudi opravičuje našlov mojega spisa, ako bi se bil vtegnil kdo kaj nad njim spotikovati. —

Zdaj pa podajva se zopet prot lepi domovini svoji. Skozi zgornje predmestje belasko prišla nastopiva lepo planoto, ki se razprostira kaj lepo tje prot zgornjemu Rožju. Kmal naji vabi k desni ob cesti postavljeno krasno poslopje pri Toplicah k okrepcanju bolehnih udov v gorke iz zemlje izvirajoče kopeli. Odtod naprej prične se kmal cesta v velikem ovinku zavijati ob podnožju srednje-visokega hriba. Razgled prot Belaku se polagoma zgubljuje; nasprotno pa odpra se vedno bolj okolica st. Lenarska itd. — Pod Betrulami prestopimo potuhnjeno Zilo in gremo sred lepih ravnih polj prot Ričarji vasi. V kakih dveh urah dospeli smo od Belaka sem, in zdaj nam nastaja zopet težavna pot po sternih klancih Korenških. Vender nam lepi razgled nazaj v ravnino, kakor tudi up, da bližamo se zopet milemu domu. olajšuje korake. Poslednjič dospemo srečno na verh zadnjega griča in na mejo koroško-kranjsko. Tu verh Korena te, ljubi bravec, zopet zapustim. Veseli me, ako sem ti le količkaj z romarskim potopisom svojim vstregel; če sem bil pa morebiti komu z njim nadležen, naj se pa zdaj vtolaži, kajti dospel sem na kraj, kjer poslovivši se z ljubimi braveci vsim rečem: **Z Bogom!**

Samarijanska ljubezen lepa ljubezen!

V začetku leta 1806 se francoska vojna iz Avstrije odteguje, neki bolniški strežej pa bolan z voza stopi in zapušen ob cesti obleži. Vidi ga mem gredoč kmet v veliki nadlogi usmiljenja vrednega, pa misleč: „sej je Francoz!“ dalje gre, rekši: ga bojo že Francozi oskerbeli, ki gotovo še pridejo.

Pové pa v bližnji gostivnici, kaj je vidil, in gostivničarica, vsa usmiljena žena, berž reče svojemu možu: Martin, jest mislim, de bi midva tega reveža pod streho vzela in oskerbela, kakor moreva; če je tudi Francoz, je vender le človek. Mož pa ni hotel precej privoliti, zato ker so mu bili Francozje že veliko škode storili; pravi tudi še, de ima Francoz hudo nalezljivo bolezen, in bo nesnažno živali v hišo zatrosil. Žena pa ne odleže in pregovori moža toliko, de gre županu povedat, de bolan Francoz leži ob cesti in naj bi ga na srenjske stroške kam pod streho spravili. Tode temu se je veliko ugovarjalo, srenjsko hišo so Francozje požgali, drugam ga pa ni spraviti.

Gostivničarica to ugovarjanje sliši in pravi: „Če nihče ne pomaga bolniku, mu moramo pa mi! Bog nam je v sv. evangeliju zapovedal, de se naj bližnjega usmilimo, kakor uni Samarijan.“ „Martin, reče dalje, naprezi no konja in pripelji ga k nam; če ne, bo mraza umeri.“ Mož poslušal ter pripelje bolnika. Žena mu da opranega oblačila, ga spravi v posteljo, pokliče zdravnika, mu dobro postreže, in kmali se bolniku zlo zboljša; ozdravel je popolnoma.

Francozje so bili ta čas že vsi odšli iz Avstrije. Ozdravljenec pa hoče tukaj ostati in prosi gostivnika, naj ga vzame za hlapca. Bil je iz Elzasa in je znal francosko in nemsko. Res se pogodijo, in gostivnik ni še imel tako pridnega in zvestega hlapca, kakor je bil ta Francoz, po imenu Enrik. Le na srečo svojega gospodarja vselej gleda in neutrudljivo si prizadeva poverniti dobrote, ki so mu jih v tej hiši skazali o njegovi bolezni.

Leta 1809 se francoske kerdela zopet pridervé v Avstrijo ter obsujejo vse dežele ko povodenj. Strašno so terpeli ljudje pred Francozi, le temu gostivniku se je zdaj bolje godilo. Po svetu svojega hlapca si je pripravil vina in živeža dosti, de je zamogel silnim vojakom postreči: Enrik mu je pa za tolmača, in če tudi v začetku ni bilo brez nerodnosti in sile ter škode, vender Enrik kmali pregovori opravnike (oficirje), de skerbó v gostivnici za pravi red in de mora vsak vojak plačati vse, kar je prejel. Ker so bili vsi prebivavci iz vasi pobegnili in ni bilo nikjer dobiti postrežbe, je bila po Enrikovi prošnji vojaška straža postavljena pred gostivnico, ter je varovala premoženja v tej hiši in skerbela, de je mógel vsak vojak plačati vse, kar je prejel.

Dokler koli je vojska terpela, je bilo zaostalo kupčijstvo in rokodelstvo, ravno tako je hiralo kmetištvo. Temu gostivniku pa se je vseskozi prav dobro godilo. Mem gredočo francoske čete so mu dajale veliko skupiti; tako si je v kratkem času do bogastva opomogel. Ko so drugi mógli svoje stanovališa popustiti, ko so njih hiše francoski vojaki do čistega ropali, je ta gostivničar miren v svoji hiši, francoska straža mu varuje premoženje in v sredi vojskih časov obogati, ko drugi obožajo. Pripomogel mu je k temu zvesti hvaležni hlapec in Božji blagoslov za nekdanj skazano usmiljenje. Tako je bila Samarijanska ljubezen do bližnjega tej gostivnici obilno povernjena že na zemlji. **Burja.**

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Še je čas vpisati se v družbo sv. Mohora za leto 1864. Iz Ljubljane in njene dekanije v to koristno bratovščino, ki na svitlo daje lepe slovenske bukve in jih deli svojim udom, zapisuje gosp. Ant.

*) Ker se mora spis z letom dokončati, smo zgodovinske čerte nekaj izpustili, in jih bo Danica prinesla pozneje pod napisom „Belak.“

Lésar. Mesca sušca se že razpošljejo perve društvene bukve, torej je še do mesca svečana čas letnino (1 gld.) plačati ali pa na novo pristopiti. Omenili smo že mnogoterih lepih knjig, ki jih je ta družba že na svitlo spravila; gotovo ne bo v njegovo škodo kdor se udeleži.

G. Lesarjeve liturgike ali sv. obredov pri Božji službi drugi del je ravnokar prišel na svitlo. Lepa knjižica (za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost) obsega 7 pol. Omenimo naj samo to okolišino, da ravno v tem 2. delu je med drugim razlagan tudi „sveti božični čas,“ ki se nam bliža. Na koncu je pridjan abecedni obseg vsih tvarin, ktere bukve obravnavajo, kar je pri enacih bukvah silo koristna reč. Prav veseli smo enacih del, one so cvetna spomladca našega milega slovstva.

Ravnokar je beli dan zagledala nova knjižica „Marija naša pomočnica,“ povest za mlade in odrasle ljudi, natisnil in založil Jožef Rud. Milic. Moramo resnico povedati, da tako mične in kratkočasne povesti nismo hitro v rokah imeli, kakor je v tej knjižki, na 92 straneh v 12erki. Opomniti moramo samo nekaterih nepopolnost, ki pa vrednosti knjižice ne morejo kaliti. Nekaj malo zabavljanj krivovercev zoper nas in naše šege bi ne bilo treba na vse usta povedati (str. 18, 22); rotitev „pri Bogu“ je nedostojna; (str. 20) onigava z rožnikrancem je vse presosna za občinstvo.

Iz Ljubljane. Iz sloveče in veljavne pisateljske roke nam je doslo prijazno pismo, iz ktereга nam bodi dovoljeno nekatere verstice o spominici — „Zlati vek“ — priobčiti. Glasé se takole: „Lepo zahvalim za krasno knigo. Celo noč sem jo prebiral, ker zanimiva je od konca do kraja. Takošnega dela pa nas ni treba sram biti, temuč ponasati se smemo, da imamo takošne učenjake. Jezik je skoz in skoz pravilen, nekoliko različnost ne moti soglasja slogovega. Gg. V. in C. sta pokazala, da sta theologa „vom Fach.“ Bog daj, da bi svoje lepe moči še dalje obračala v prid slovenskega slovstva. Vi me vprašate, jeli bi se kniga nadaljevala? Da kako! Saj nam je treba učenega cerkvenega letnika, in sramota bi bila za slovensko duhovništvo, ako bi ga ne moglo zderževati. Mi naročujemo na „Theologische Zeitschrift“ od Hefela, na „Katholika“ in več takošnih periodičnih časopisov; zakaj ne bi domačega polja obdelovali? Koliko gradiva še leži neizdelanega! Cela rajda domače cerkvene zgodovine — še ni obdelana; na polji kersanske „morale“ še nismo ničesar storili, kersanska „pαιdagogika“ tudi čaka svojega obdelovavca; farne kronike so nabrale polno in obilo gradiva, ktero čaka objavljenja in sveta, z eno besedo: dela je dovolj, le treba je pridnih rok. Ako ta letnik bode vredovan po načelu „utile dulci“ in se theoria in praxis bodete lepo objemali, mu prerokujem dolgo življenje. Jaz bodem ga rad podpiral s svojimi slabimi močmi. Vestih mož imamo tu in tam. Terno sem prepričan, da slovensčina ima prihodnost... Mladež je po večini domorodna, in ako mi jej vsako leto knigo podajamo, ktera hrani znanstveno theologične članke, v njej ohranjemo duha in zmisel za vede in znanosti, in to je kaj, ker sami znate, kako potrebno je mlado duhovništvo zmirom naduševati za sveto nalogo cerkve in cerkveno učenost? Naš letnik pa mora biti oživljuječ, sama suha asketika ne oživljuje; naš letnik mora tudi duhovništvo aistetiški izobrazevati, ker neotesanosti in neolikanosti še je dosti. Posebno bi mogel skerbeti naš letnik za izbujenje cerkvenega zavestja... Bojim se, da bode cerkven duh zmiram bolj hiral. Zato obujajmo ga, pa ne s temno rigoroznostjo in neterpljivostjo, temuč v sveti ljubezni, ako ravno ne koščeka ne damo od kersansko-katoliške resnice. Podučevali bi lahko v našem letniku duhovništvo razmere in dolžnosti njegove do države... Ta greši soper cerkev, soper cerkveno zgodovino in svoj um in svojo vest, kateri misli, da duhoven nima s politiko se pečati... Zato nadaljujte to knigo, poskerbite za vrednika, kteri je, kakor Horvat pravi, „mož

od oka“, terdnega značaja in pa neodvisen. To so moje odkritoserčne misli, in živo prepričanje. —

Iz Ljubljane. (Danicini naročniki in deležniki.) — Preteklo leto je imela „Zgodnja Danica“ med 7 in 8 sto deležnikov, in sicer s Kranjskega blizo 500, Štajarcev med 120 in 130, Goričanov, Teržacianov, Istrijanov itd. nekaj čez 100, Korošcev nekaj malo, in nekatere iz raznih družih dežel. Med vsimi je bilo čez 600 duhovnov, in sicer: 3 škofje, 2 prošta, čez 30 profesorjev, učenikov in drugih šolskih mož, več samostanov skupaj in 16 redovnikov še posebej, kacih 16—20 dekanov, nekaj čez 30 šolskih in čitavniških družb in knjižnic, nekaj vradnikov in vradnij, nekaj dijakov, nekaj gospodarjev in kmetov; tudi precej ženskega spola; blizo 30 rokodejcev, obertnikov in tergovcev; tudi ni čisto brez grajšakov, vojakov, umetnikov, nižjih služabnih oseb, bolniških in vojaških duhovnov, kerčmarjev itd.; veliko je pa taci, kterih stan ni imenovan v napisu. Iz tega se vidi, da svetnih naročnikov je vse premalo; vemo pa vender, da bravec je gotovo šestkrat toliko, če ne več, ker list od roke do roke gré po več krajih. Zlasti je slabo znamenje, da se višji stanovi za cerkvene liste tako malo pečajo. — vemo sicer, da mnogoteri zato ne, ker jih je veliko, ki se jim od kake „Zgodnje Danice“ še nikoli sanjalo ni, akoravno že 16 let izhaja. Pravi podporniki in ohranivci „Zg. Danice“ so tedaj naši bratje: ... duhovni sploh, nar bolj na Kranjskem. Oni vedó ceniti velike natezanja s takim delom. Bog jim poverni njih blagosercnost! V Ljubljani jo imajo posebej zase skorej vsi gg. duhovni — vsiji in nižji; pa tudi po deželi tako obilno, da nismo verjeli, dokler nismo napisov pregledovali. Kdor bi se blagovolil prizadeti, da bi se naš cerkveni list nekoliko bolj med ljudstvo razširil, ki zdaj že veči del zna brati, in pa med bolj olikanimi po mestih, terjih, zlasti tudi po prodajavnicah, gostivnicah slovenske dežele, on bi marsikaj dobrega storil in hudega odvernul. Spoznati moramo, da naročniki se nekaj časa že znatno množijo, vender pa bi jih moglo polovica več biti in bi ne bilo še preobilno. Ako se bode v razširjanji „Zgodnje Danice“ dostojin napredek pokazal, in nas Bog v teh okolišinah ohrani, bomo konec prvega pol leta 1864 zopet enak pregled podali. Zdaj pa lepa prelepa hvala vsemu preblagemu pisavskemu in bravskemu občinstvu našega lista in vesele praznike ter srečno

NOVO LETO!

Ker bolj olikani pogosto tudi nemške časnike prebirajo, naj zopet opomnimo, da nar bolj zanesljiv med političnimi zastran naše Cerkve in vere je „Oesterreichischer Volksfreund“ na Dunaju, priporočevanja vreden za nas tudi za to, ker bo imel vsak teden eno polo priloge za slovstvene reči, in zajemal bode tudi iz slovanskih virov.

Marijanska kongregacija, preizverstna bratovšina, ki šteje že veliko svetnikov, obhaja letos svojo tristoletnico. Pred 300 leti je zbiral jezuit Jan. Leon Flaming v Rimu mladenče in možé v prid skupne pobožnosti, se je z njimi vred podal v posebno varstvo Marije Device, jim je dal lastne pravila ter tako vstanovil marijansko društvo ali kongregacijo. Gregorij XIII jo je poterdil l. 1584 in več naslednjih papežev je njene pravice razširjalo. Jezuiti so vstanavljali to družbo povsod pri svojih vstavih in cerkvah, ki tudi takrat ni prenehala, ko je bil l. 1770 jezuitarski red odpravljen. Na prošnjo sedanjega jezuitarskega velikega prednika, Petra Beckx-a, so sv. Oče dovolili vsm družnikom za l. 1863 popolnoma odpustek, ki je bil po poznejši prošnji tudi na l. 1864 raztegnjen. Ta bratovšina je brez števila mladih ljudi obvarovala nesrečne pogrezve na duši in na telesu in je primerna za vse stanove. Posebno dobra bi bila za dijake, in realce ako bi jo gg. veroznamski in drugi dobroverni učitelji hotli poprijeti in razširjati. Nekaj bi bilo pač treba današnje čase, da bi povodenj spake in razuzdanosti naj boljšega upanja ne odnesla in bi mladi ljudje več vere v

razne stanove in vrade iz učiliš prinesli. V Znotranji šoli ljubljanskih čč. gg. Ursulinaric se je ta Marijna družba pričela pred nekimi leti in, kolikor nam je znano, rodi obilno veselega in prelepega sadu. Mladi tergovci imajo sadanjo dobo Marijansko kongregacijo v Cahen-u (Aahen), Kolinu, Berlinu in Monastiru, v Paderbornu se napravlja. Pred nekimi leti je „Zgod. Danica“ zgodovino in pravila te bratovsin precej obširno popisovala.

Iz Stare Loke 14. grud. — Naj bi bil kdo lani osorej, ali tudi še letos pred pustom pravil, da se to leto adventni Šmarni dan bo že s. maša v novi farni cerkvi pri nas: gotovo bi se mu bil vsakteri posmejal, češ, da se mu v glavi meša; — in vender, bodi ga Bog zahvaljen, zgodilo se je to! — kar se človeku večkrat ne mogoče zdi, se z Božjo pomočjo doseže hitrej in lozej, kakor bi kdo mislil. Velike reči zares so se tekoče leto doveršile pri nas. Pred pustom se od zidanja nove cerkve še sanjalo nikomur ni, kakor je „Danica“ že povedala. — Kdor pa vé, koliko opover do je premagati treba, s koliko stanovi je opraviti itd., preden se tako velikansko delo začeti sme in zamore; se je gotovo čudil, ko je poletil bral v „Danici“, da potem ko so p. n. gosp. korar J. Zl. Pogačar na s. Vida dan so v stari cerkvi zadnjikrat maševali, je bil že 28. roznika glavni vogelnik za novo slovesno posvečen. Še bolj pa se bo čudil vsakteri zdaj, zvedivši, da starecerkve ni odtehmala le več sledi, temuč da že stoji namesto nje velikansko ozidje nove cerkve, ki je dolga 20" (s predvežjem 23") in nekaj čevljev, — široka pa 10", in tudi je že vse pod streho s ploščami krito, — in prezbitarij ima že dodelan obok. — Postavili smo torej, če tudi med sirovo zidovje, začasno z zelenjem in cveticami okinčan altar, tako da, če tudi zdaj o zimskem času, nekako vse pomladansko obliko ima, z lepo podobo čisto spočete Device Marije (darovano od dobro znanega p. n. gosp. viteza Josa).

Na Matero Božje dan (8. t. m.) so tedaj gosp. dekan prezbitarij nove cerkve blagoslovili, in po prenešenju ss. zakramentov iz bližnje kapelice v novo Božjo vežo je bila ondi slovesna s. maša, ta dan v drugič na tem mestu; prvo namreč so imeli premilostni knezoškof 28. roznika o blagoslovljenji glavnega kamna, takrat pod milim nebom; zdaj pa že v dozidanem tempeljnu, kateri bo, se vé da, še le prihodnje leto popolnoma izdelan, vender pa že zdaj kaže vso podobo veličastnega Božjega svetiša. — Vrata in okna smo postavili tudi le začasno in za silo, in tako hočemo tedaj to zimo prebiti doma, potem ko smo ves čas dozidaj mogli po podružnicah pribežalisa iskati. — Bog je zares očitno podpiral naše delo. Vreme je nam lepo streglo, da so delavci ves čas do zadnjega dne še zdaj v adventu — lahko delali. Ves čas zidanja je slabo vreme komaj kakih 6 — 7 dni zadrževalo zidarje; dež je namreč pri nas letos šel večidel le po noči in ob nedeljah. — Pri tolikih nevarnih delih, pri tolikim vzdigovanji in voznjah (koliko 1000 in 1000 voz kamnja, apna, peska, opeke, lesa itd. se je letos tu sem zvozilo!), pri tako nevarnih podiranjih, kot so tukaj bile, se ni nobena nesreča zgodila! (Mnogredé bodi opomnjeno, da pri podiranji stare cerkve je dolg in debel brun ženi skoncem na glavo padel, jo podeli, — omamil, — in zdrava je ostala!) Bog je varoval naše za zidanje nove cerkve vse goreče — zares nekako vse prerajeno ljudstvo — tudi družih mnogoterih nesreč, od kakoršnih se je zlasti letos po vsih sosednjih okoliceh tolikokrat slišalo, n. p. toče, ognja itd. V soseski, ktera je jedro naše fare, — in za cerkev tudi nar več storila, je sicer neka revna bajtica pogorela, pa ravno s tem je hotel Bog nam čudovito moč svojega varstva pokazati. Ni manjkalo dvé pedi do bližnje slamnate strehe — in če bi se bila ta vžgala: šla bi bila potem skor gotovo vsa velika vas v pepel. Kolik udarec bi bil to ne le za nesreče zadete, ampak tudi za naše zidanje! To je čudez božji! so sploh vsi terdili. — Bog je nam dalje letos

tako dobro létino v vsih pridelkih dal, da stari ljudje skor ne pomnijo enake. Z eno besedo, tukaj se vidi roka božja kakor so n. p. gosp. dekan omenjeni dan v pridigi opomnili; — „to je božje delo“, so med drugim rekli, „zakaj če bi se bil jest zanašal, kot je sicer pri tacih okoliceh navada, na ljudi, bi bilo moje početje zares prederzno, — nespa-metno, — tako delo začeti s tako rekoč praznimi rokami pri tolikih opovirah in nasprotvanji od vsih strani, brez vse zagotovljene pomoči, med tem, ko so me še sicer serčni ljudje od veliko strani plašili: nič ne boš opravil, če ne bo gosposka morala ljudi, ljudje se bodo velicega dela, prestrašnih stroškov zbal, se bodo uperli in v sredi vse vkup popustili itd. Mislijoč pa, da z beričem prisiljeno delo ni delo za Božjo čast, sem postavil vse svoje zaupanje v Njega, kteremu v čast se sveta hiša zida — v Boga; — postavil sim zaupanje svoje v Njo, ktere god danes ohajamo, v presveto D. Marijo, ktere podoba tukaj vidite, ki je sterla kači glavo. Tudi pri nas se je močno vila sovražna kača in na vse strani strup pihala, ter užugati hotla in ovreti, ustaviti, uničiti sveto namenjeno delo: tode — premagana je! — S tem zaupanjem sim v vsch stiskah, kakor nekaj sv. Peter med valovi, klical v Boga. — Med valove nedopovedljivih skerbi zatopljen, nisem vedil kam se obrniti, — tako da sim v večkrat neprespanih nočeh čutil, kot bi mi kosti pokale v glavi prevelikih ujedic in težavnih skerbi: kje boš to pa uno dobil, — pa spet tega ni, — pa spet une reči manjka, — pa to mi daj, uno poskerbi itd.: pa: mesec je pri kraji in mojstrom plačaj, — in denarja ni itd. itd. Klical sim: Gospod reši nas! pomagaj! — in vselej sem čutil, da mi je kot takrat Petru roko podal; čutil sem nekako pokrepčanje in novo moč; — zbudil je Bog dobre serca blagih ljudi, ki so v sili z milimi darovi v pomoč prihiteli.“

Pač res, smemo reči, da neverjetno je in nedopovedljivo, koliko grenkih so to leto naš g. dekan pokušali; — še tisti, ki so kdaj velike reči zidali, si tega prav misliti ne bodo mogli, ker tacih okoljšin in zavér, kot so tukaj bile, blezo nikjer drugod ni. Pa z neomajano na Božjo pomoč utemeljeno serčnostjo, modro previdnostjo in svojim pravilnim navadnim pregovorom: „in patientia vestra possidebitis animas vestras“ so blagi gospod vse premagali. — Ne bom na drobno razlagal vsakterih prehudih pretežnost; dovolj bodi rečeno, Bog, za kterega se je delalo, je vódil vse prav, in vse se je po sreči izšlo, hvaljen bodi na veke! Stotera hvala in zahvala pa tudi milim dobrotnikom nižjih in visokih stanov, kterih slavniji imena naznaniti si za posebno priloznost prihranimo, — zlasti ker bi to zdaj morde nekterim še celo ljubo ne bilo. — Gospod očetu so nekterikrat solze hvaležnosti priigrale, ko je n. p. o ravno nar večji sili nenadoma od kake strani pomoč doletela. Bog naj vsim blagim dobrotnikom po neskončni meri poverne! — Ta gorečnost blagoserčnih dobrotnih ljudi nam tudi v prihodnje pozivlja serčnost, v Boga stavimo vse zaupanje, da bo tudi še zanaprej marsikterega enacega dobrotnika obudil, — ker potrebe imamo še strahovito velike. Zvonik je še le s cerkvijo enako visoko dozidan (zvonove še vedno v nalaš narejenem šotoru poleg cerkve obešene imamo) in cerkev, potem ko bo pomladi doveršena in olikana, — bo le še vsa prazna stala in kazala še neštevilne potrebe. — Preblagi dobrotniki, ki ste kaj namenili, — in dobro obrniti želite: zdaj je še naj lepsi čas, da svoje darove z velikim dobičkom vložite, — prosimo za Božjo čast! *)

V—l.

Iz Dolenskega 9. grudna. † Svet in nasvét! ime-

*) Dobre duše imajo navado, o Božiču ubožnega Jezúška v jaslicah s kakim darom razveseliti ali mu na mrazu s kako obleko postreči: pač lepa priloznost k temu je v ravno imenovanih — novih jaslicah — letos zidani cerkvi starološki, kjer novorojenemu Zveličarju še vsega manjkalo bude — o Božiču, ob Novem letu, o ss. treh Kraljih. Vr.

nitne besede, kajti o tem bi rekel se verti in giblje naš sedanji evropski svet. —

Tu n. pr. modro izusti Napoleon nasvet, naj bi se „kongres“ sošel, in glej! kdor koli misli, da vé o tem kaj bolje govoriti, izusti urno spet nasvet, kako in zakaj naj bi se ta nasvet vresničil, zversil ali pa ne! Po samih nasvetih se slovanska kri preliva in se Rus in Poljec enako, da, še bolj kervavo sovražita kakor koli kdaj. — Šlesvig-Holstein, le malo še poterpi, in o samih svetih in nasvetih ne boš kmalo vedil, čigav da po pravici si; — in kdo li našteje vse svete in nasvete, ki jih je na dan že spravil naš državni zbor! In ker tudi ti, ljuba Danica, v tem predmetu nisi zaostala in si nam v poslednjem času nekatere nasvete ponudila, upam, da mi ne boš za zlo vzela, ako tudi jest, ker ti kaj drugega važnega naznaniti ali kake slovesnosti ali popotovanja popisati nimam, — ako tudi jest govorim o nasvetih, — in prvi nasvet podám ravno tebi sami!

Lej, predraga moja! ozri in ogledaj se na svoj prekrasni original, kako prijazno nam vsako slednje jutro primigljá, tolaži in oveseljuje nemirno, hrcpenčeče serce. In ti — ti nasprot, kako si lena in počasna! Imaš li tudi toliko pota prehoditi in premeriti toliko širjav, — in vender v desetih dneh komaj enkrat prisopiháš, v mescu komaj trikrat naši radovednosti zadostuješ. Lej, novo leto je pred durmi, ponovi in oživi se tudi ti, da posnemaje danico jutrenjo tudi ti vsaki — „Kako, prijatelj, pač nespametno govoriš, pomisli vender, de moj original ne potrebuje ne koleka ne marke, ni mu treba ne lukamatija in tudi ne poštnih kljus, tudi tvarine mu ne zmanjka nikdar, lahko ti toraj vsaki dan izhaja in prav zastoj migljá; vse drugači je pa pri meni, jest vsega tega neogibljivo potrebujem, popotnica in stroški bi se pomnožili, — ni mogoče, da izhajam, kakor svetuješ, vsaki d—.“ Da vsaki teden vsaj enkrat nam dohajaš, sem ti nasvetovati namenil, in to gotovo smeš in zamoreš tudi storiti, ne da bi se bala, da bi te tvojih prijatlov kdo zavoljo malo večih stroškov zapustil, in ako te kdo zapusti, verjemi, da tvoj prijatelj ni! Lej, to je moj prvi nasvet; vresniči ga, ako ti je le kolikanj mogoče, *) da djansko tako pokažeš, kako naj se tudi z drugimi nasveti zgodi, ki si nam jih pred kratkim podala, posebno o enem, na kterega me je tvoj verli prijatelj in znanec „Volksfreund“ prav živo opomnil, ko je v svojem listu 4. decembra naznanil, da se je 63 duhovnov v Gradcu zbralo, se posvetovati o zadevah društva in bratovšine, ki se je že leta 1855 po želji ranjkega knezoškofa v pomoč bolnim in potrebnim duhovnom ustanovila. Lejte! sem si mislil, že skoraj 9 let imajo in uživajo potrebni tam to bratovščino in imajo matico zmožno že za blizo 30.000 gld. — in pri nas je še le goli nasvet te bratovščine beli dan zagledal, in tudi o tem se še nič ne vé, ali bode kaj iz tega, ali ne bode — ništa. Prav pametna je bila misel, ki si jo nedavno o tem priobčila, da naj bi se namreč v. č. gg. dekani za to reč vneli in posebno, da naj bi se v Ljubljani nekteri gospodje zbrali in se k mil. knezoškofu potrudili jih naprositi, da bi to reč v svoje roke sprejeti, oživiti in doversiti blagovolili, ker v resnici le potem in tako si zamoremo o tem kaj vspeha upati. Nam na deželi je ta nasvet jako dopadel, pa sami zdaj o tem kaj storiti ne moremo, temuč oziramo se na naše središče — na Ljubljano. Pozvedi toraj, ljuba Danica, in naznani nam, ali se je o té reči že kaj storilo, ali ne; **) ali mar ni bilo najti v tvojem bivališču gospodov, ki bi se bili hotli potruditi za ta blagi namen in bode tako nasvet res nasvet ostal in se srečno odložil — ad graecas calendae, in se tako v resnici poterdilo, kar sem pri neki priložnosti slišal: „Kranjci so — zaspanci!“ —

In zdaj še tretji nasvet o nasvetu, ki si ga tudi ti v

svojem 33. listu prinesla iz Dunaja, da naj bi se namreč kdo dela lotil in izdal življenjepis in podobe treh slavni slovenskih škofov, ki so: Ravnikar, Wolf in Slomšek. Res lepo, koristno in vse hvale vredno početje bi bilo to; vender se meni, kar Slomšek zadeva, zdí, da bi bilo nekaj drugega še bolj želeti, ter naj se vresniči in vgotovi, kar bi ne samo nepozabljivega kneza naj bolj slavilo, ampak tudi Slovincem bilo v naj večí korist. In to je, da bi kdo, prej ko mogoče, vse Slomščekove spise nabirati in za natis pripravljati začel, naj si bodo v kaki knjigi že zbrani ali pa v „Drobtinica“ in drugih časnikih raztreseni, posebno pa tudi njegove prelepe in toliko djanske (praktične) pastirske liste. Posnemali naj bi pri tem Nemce, pri kterih ima skoraj vsaki pisatelj, ki je kaj več knjig spisal, svojo zbirko, „N. N.'s sämtliche Werke.“ Slomšek je pervak slovenskih pisateljev, vse kar je spisal, se smé reči, da je zlato, in škoda bi bilo za vsako zerno, ako bi se zgubilo. Naprosi toraj, ljuba Danica, n. pr. izvrstnega pisatelja v. č. gosp. F. Kosarja, da naj se loti, ako tega morebiti ni še storil, tega toliko koristnega in hvale vrednega posla in dela, da on, ki je Nemcem Slomšek podal „in seinem Leben und Wirken,“ ga Slovincem podá v njegovih izvrstnih delih in spisih. Obljubim, da mu bo ves slovenski narod hvaležen za njegovo delo in trud; kajti bile bi te knjige v resnici predragi zaklad, iz kterega bi vsaki, kterega koli si bodi stanú, mogel zajemati, se oživljati in vnemati za vero in domovino, za omiko in bogoljubno življenje! To so moje opazke in moji nasveti, ako niso nespametni, Bog daj, da bi se vresničili! —

Za Savo. — *V* 279. listu Volksfreundem 4. t. m. se bere, da v nemškem Gradcu ima družba ali bratovščina v podporo bolnih in nezmožnih duhovnov lepo premoženje: 23565 gold. 54²/₄ kr. a. v. in še 5886 gold. 25³/₄ kr. v obligacijah. Če pomislim, da je ta bratovščina še zelo mlada, ker še le 8 let živi, me to prav živo spominja na zenofovo zerno, ktero visoko zraste, in obilnega sadú prirodi, samo da je vsejano. Koliko se je pa v tej reči že pri nas storilo? Ali je kaj upanja? — Bolj veljavni gospodje, prosite, kakor je nedavno Danica omenila, da se začetek stori! Začnimo, začnimo! položimo majhuo zenofovo zerno in dalo se bode sčasoma, kar Bog bo dodelil rast.

Na Dunaju, 12. grudnia, — k — „Prevdari dobro in nepristrano dotične reči, ter loči resnično logiko od navidezne, zdravo mišljenje od zmedenega, dobro voljo od hudobne, vero od nejevere, in potem še le govori, sodi in delaj.“ Ta pomenljivi svet je prinesla „Danica“ na 270. st. l. leta. Ako kdaj, gotovo se mora posebno danes z vsem prizadevanjem ločiti resnična logika od navidezne, zdravo mišljenje od zmedenega. Toda moči človeške so različne, luč umu prižgana tu berli, tam gori, drugod celo stermenje budi s krasno bliščobo. Pa bodi si tako ali tako, vedno ostane resnično: errare est humanum. Vendar zmote se dajo popraviti, ali gorje, ako se temu ustavlja hudobna volja, in naj večje gorje, kadar je hudobna volja sklenjena z nevero. Že starodavni Sokrat je terdil, da nektere reči same o sebi niso ne dobre ne slabe, pristavljaj je pa tudi, da ravno zato niso nič vredne. Zdrava pamet sicer naravnost pové, da je boljša reč ne dobra ne slaba, kakor slaba. — Ali koliko je neki tacih, v bitji človeškem? Kakor svetovi po veseljnosti, tako se sučejo djanja in misli človekove, premikavna moč pa so nameni. Po teh se ravná početje po dobrem ali slabem potu, povzdiga se do nebne luči, ali pa se pogreza v brezno nočne tmine. Kakošno podlago imajo nameni dobre —, kakošno slabe volje! — Odgovor je jasen in lahek tudi sklep, kakošne djanja se snujejo iz ene in druge. Reči tedaj, ako bi bile same o sebi tudi brez veljave (indiferentne), dobivajo po dobrem voditelju veljavo, po slabem neveljavo. Naj hujsa slaba voditelja naših časov pa ste ravno hudobna volja in nevera. Na vse strani in po vseh ozirih dokazati to bilo bi skoraj nemogoče, ali za vsako primero posebej pokazati

*) Za zdaj, kaj pa da, je že prepozno; ne dvomimo pa, da se še spolnovala bode Vaša blaga želja, ako Bog da srečo in zdravje domoljubom.

Vr.

**) Kolikor vemo, še nič ne.

Vr.

nikakor ni težavno. Prepričaš se, ako stopiš v bukvarnico kupčijsko, pregledaš malo naslovov in prebereš nekaj strani; prepričaš se, ako stopiš v obilno družbo, kjer ti bude več glav brez ovinkov odkrivalo svoje mnenja itd. Naj mogočniso moč do občinstva pa skoraj da ima slovestvo, ki se ga sleherni dan prikaže v nezmerni obilnosti. Ali koliko je ravno v tem hudobne volje in nevere, izkušeni možje lo predobro vedó in preživo čutijo. Zatorej blagor slovenskemu slovestvu, da se je večidel ohranilo v cvetji raj-ske poštenosti; komurkoli blago serce v persih bije, mora ga okolnost ta veseliti. Da bi se razvijalo tako naprej tudi v novem letu, ki je blizo blizo, Bog daj srečo in blagor vsem Slovencem! Z Bogom!

Kaj je kej novega po širokem svetu?

Vojska, vojska! nekaj kličejo, nekaj pa med seboj na tihoma mermrajo. Kdo pa bo vojsko vnel in zoper koga? Tega nihče ne vé. Princ Napoleon sicer pravi v nekem pismu (če mu ni podtakujeno), da bo Viktor Emanuel na spomlad Avstrijo napadel (!); težko pa je verjeti, da bi Napoleon očitno razglasoval, kaj da naklepajo. Nekteri konservativni menijo, da se Avstrija, Prusija in Rusija zedinjajo soper Napoleona, če ne bo blezo le samo misel. Napoleon bi bil tedaj kakor „passer solitarius“, ker mu o kongresu večí del vsi nasprotujejo, in da je torej postal Fleury-a danskega kralja pozdravit, da bi si zavaroval prijateljov pri stranskih, v Danii, Svedii, ker so mu veliki nasproti. Kako pa da Napoleon zna zbirati, kar je stresenega, kaže s tem, da je vse h kongresu povabljene vladarstva povabil zdaj k ministerskim pogovorom, zunaj edine Anglije.

— Kaj pa Anglija? Natolevajo na neso skrivno prijateljstvo med Napoleonom in Palmerstonom, akoravno angleški časniki pobirajo psovke po besednjakih zoper Francijo in dasi ravno je Russel kričal zoper taisto. Misli pa pariški dopisnik v „Armonii“, da bode Russel se odpovedal, kajti toriške strani listi ga silo spodkopujejo, in nastopilo bi potlej toriško ministerstvo z lord Derby-om na čelu. Znamenito namreč je, da ministerstvo toriško in slavni Pitt sta peljala Napoleona I na senthelenski otok v prvi polovici sedanjega stoletja; novo toriško ministerstvo in lord Derby pa — kam popeljeta Napoleon III in drugi polovici ravno tega stoletja? (Tories so aristokratska ali boljarska, Whigs — r. Hu'gs — pa liberalna stranka na Angleškem.) — V Rimu se zvesto ljudstvo zbira okoli sv. Očeta in mu o vsaki priliki glasto slavo razodeva. V adventnem času je prišlo veliko ptujcev v večno mesto, zlasti Nemcev. — V torinski zbornici Bixio kriči, da naj se misli na Rim in Benedke; Krispi pa mu je besedo presekavši odgovoril: Mislilo se je že vse preveč! In „Armonia“ pristavlja, da bi bilo bolje misliti na silno znotranje razdjanje in na bližnji boben (bankrot.) Torej ni čudo, kar pravi pariški dopisovavec: „Vsa Evropa je zoper italijanske ministre; zdaj se zoper nje obrača pa tudi vsa parlamentarna Evropa; kdo še ostane v prid edine Italije?“ — Rusi Poljake še zmiraj streljajo in obešajo, pa v Sibirijo vlačijo; 6. t. m. so jih neki 200 tje gori remžali! S ploskom se sicer tudi pripoveduje, da so bili Rusi na Kavkazu parkrat tepeni ter nekoliko ponižani; toda dve beli vrani, kaj hočete? Sej se je tudi Francozom v Algerii z Arabci kterikrat tesno godilo. — V Mexiki Juarez še vedno nagaja Francozom, da si ne morejo vsega naroda podvreči; v loki Altapulki on gospodari in v tem pristanu prejema živeža in orodja. — Na Japanskem kaže bolj na mir s Francozi in Angleži, ker so velikasi z večino glasov sklenili, da je deželi bolje, mir imeti s tujei. Kaj pa bodo tujei rekli, se bo vidilo. — Tudi v Kočincini in Anamu neki zdaj kersanstvo mir ima, ako je res, kar sta dva katolicana izmed ondotnega poslanstva sv. Očetu — jih obiskavši — zagotavljala. — V Ameriki še zmiraj divja vojska med severnimi in južnimi. Severni (unionisti) se zdaj precej

ponašajo z zmagami; treba je pa vediti, da je novi Jork v njih oblasti, od kodar vojskine novice večí del k nam dohajajo. Nadavki (aggio) kažejo, koliko naj se zmage čislajo. Pri popirnatem denaru se zgubi 44 od 100.

Poslednje dni so časniki razglasali odgovore, ktere so evropejski vladarji Napoleonu pošiljali zastran kongresa. „Memorial diplomatique“ je naznanil pismo sv. Očeta, ktero poterjuje blago početje francoskega cesarja, ki vabi vse vladarje, da naj se z njim zedinijo in vstanovijo brez pretresov ravnilo, po katerem bi se ljudstva umirile, red in sladki mir povernil. Njih svetost obetajo torej od svoje strani vsó svojo moralno (duhovno) pomoč kongresu, da se zopet veljava dá pravici, in spoštovanje žaljenim pravam, pa tudi zlasti, da se posebno po katoliških deželah katoliški veri zopet dodeli tisto višji stališe, ktero se ji samo po sebi spodobi, ker je edina prava. Kristus-ov namestnik, pravijo sv. Oče, bi po svojem visokem poslanji tudi sred politiskega kongresa glas povzdignil in pričal veliko resnico, da katoliška vera, ako se djansko spolnuje, je nar močnejši pomoček, narode pravne storiti. Njih dolžnost je, z vsó in največi krepkostí braniti pravice naše preslavne vere. Kar tiče druge žaljene pravice, jim vést dolžnost naklada jih braniti. Zastran pravice sv. sedeža so Njih svetost verh njih terdue vstanove od tolikanj imenitnega in mogočnega vladarja, kot je francoski cesar, prejeli tolike zagotovila in zastave, da bi menili mu že krivico storiti, ako bi le kolikaj podvomili nad odkritoserčnostjo teh radovoljnih zagotovil. Sv. Oče hvalijo materialni napredek naših časov in želijo, da bi narodi zamogli v miru njegov sad uživati; ne mogli pa bi pohvaliti nekterih prizadevanj, ki se ne strinjajo z imenovanimi vodili. Njih svetost se nadjajo, da bo cesar v teh besedah spoznal pošteno odkritoserčnost, ki je lastna vsemu djanju apost. sedeža, pa tudi spričevanje spoštovanja pred njegovo osebo, ki so mu v tako tehtni reči obširno govorili, ter podelé blagoslov cesarju, cesarici in cesaricu.

Zacetek tega spisa je bil „vojska“, naj bo še konec „vojska.“ Ogerski list „Religio“ je dandanašnje stanje zaznamoval z besedami: „Tukaj je konec začetka“, in je ta stavek obširno razložil. Prerokovansko to modrovanje je povzelo tudi več nemških listov. „Religio“ piše: „Pravijo, rimsko vprašanje počiva. Pa ni res. Rimsko vprašanje je veliko vprašanje za življenje ali neživljenje kersanstva v Evropi v oziru na novo rovarsko pravo. Pri vsih velicih prekucijah v zgodovini je bilo rimsko vprašanje vmes, zlasti pa kadar je rovarstvo z orožjem ali z duhovi prišlo na vojsko. Ako bi bila čeznatorna vera in pravna postava, ktere stražnik je papež, ostala podlaga deržavam in občinstvu..., bi ne bilo v 70 letih 39 prestolov prekucenih, — ne bilo bi 25 vstav skovanih, s prisego opasanih in z brezbožno prederznostjo v šibre razbitih... Kdo bo občudoval dunajsko pogodbo l. 1815, zoper ktero je rimski sedež v več rečeh oporekval? Diplomati so takrat sicer mir storili, ali Evropa se ni ozdravila... Bila je pa vendar una pogodba postavna knjiga Evropi, in mogla bi se hila sveto spolnovati. Ali vsaka vdeleženih vlad ima drugi kako premljenje pomirja očitati in je določbe miru razlagala, kakor ji je boljše kazalo. Vkljub pogodbam 1815, po kterih je bil obstoj takratnega stanú evropejskih deržav zagotovljen, so je vendar Belgija odtergala od Holandije, je Ludovik Napoleon postal francoski cesar, je Prusija zgubila Nefšatel, je Avstrija ob Lombardijo, so vladarji v Neapelnu, Toskani, Parmi in Modeni s prestola verženi in papež obropan naj večega dela svojega posestva, in nobena pri sklepanji dunajskega pomirja vdeleženih moči ni prišla meča za pravico, ki se je z nogami teptala; Evropa..., še dandanes mirno gleda, kako Rusija Poljake kolje (masakrira)... Ni več pravice ne postav, le močni in prekanjeni ima pravico. Torej rečemo: Tukaj je konec začetka, ker ni ničesar več, kar bi se moglo razdreti.“ Nato popisuje „Religio“ splošno nezaupnost in britko pričakovanje, kaj da pride, in

pripravljaja: „Od tod mora izvirati splošna vojska, ktere se bo mogla vdeležiti vsaka država, kjer je vprašanje za slehernega življenje ali neživljenje, in kdaj da vojska jenja, ne vé nihče. Ta vojska pa bode v svojih naj bolj znotrajnih živcih vojska neverstva zoper kersanstvo, rovarskih načelstev zoper Cerkev. Ne bojmo se, da bi rovarska Evropa zmago obhajala; vojujoče stranke bodo prišle, kamor niso štele priti. In ako tudi hudo na prestol pride, vendar zmage ne bode obhajalo, to bo sklep Previdnosti; ne kdor na prestol pride, ampak kdor je na prestolu ostane, on zmago obhaja. Evropa hoče na nos na vrat blagorovarstva okusiti, in okusila ga bode. Svojih starih okovov hoče poiskati in se vanje vkovati, katerih jo je rešila kersanska vera. Potopiti se hoče v svojo sramoto, in bode se potopila.... Stara Evropa se ima pokoriti za svoje tristoletne grehe, ker je dala veljavo Cerkve podreti, ker je rovarstvo načelo spitala. Ko pa rovarstvo načelo svoj tek konča, se bo samo razcesnilo. Njegov tek je doveršen, ko se na prestolje usede, zakaj naj večji zmago slavje hudega je njegov prekuc. Vsaka doba je imela svoje zmote in svoje pregrehe, in tako bode do konca sveta. Da pa se zmota kakor zmota obrambuje, da katoliški narodi zmoto s pravicami obdarujejo, da človek greši brez pečenja vesti, da drug drugzega oropa in ne misli na povračanje, da se delajo pohujšanja in ne da bi se popravljale, da vidimo zmoto, greh, rovarstvo zoper Božjo oblast kakor sostav (sistem) veljati, tega ni se bilo; da se rovarstvo za načelo postavlja, da mu narodi kadilo zazigajo, to je značaj današnjih dni.... To tedaj je konec začetka.... To je rimsko vprašanje. Kako pa se bo končalo? Mi samo to vemo, da ne tako, kakor zeli rovarstvo. Pri velicah prekucijah stopi Bog vmes.... Kdo bi bil l. 1785 verjel, da bo Napoleon cesar? in l. 1810, da bo na šenthelenskem otoku umerl? da on, ki so ga v Hamu sodili nerca, bo dan-današnji naj mnogočinski cesar?

Tako Bog vmes stopi. Simon umerje, Peter pa ne, to je naša vera. Mračna je bližnja prihodnost, ali dragi kamni v kroni svetnikov nebeskih blisketajo doli na nas ko edine zvezde temnega nebesa v kersanski veri.

(„W. K.“ in „M. S. Bl.“)

Za praznik čistega spočetja so sv. Oče zapovedali čisto nov „Officium cum Missa de Immaculata.“ V Rimu in kjer se je moglo, so ga opravljali že letos, prihodnje leto pa mora že po vsem svetu biti, in vsaka drugačna maša ali dnevnice čistega spočetja se bodo mogle opustiti. Tudi evangelij bo drugi. —

Londonsko. „Standart“ pripoveduje iz sodnijskih virov smert uboge žene, matere peterih otrok v Londonu. Njen mož je v ječi, zavoljo tega je umerla za lakoto, ker je zastoj pomoči iskala v svoji sili. O tej priložnosti naznanuje ta časnik še nekaj družih, ki so lakote umerli; med njimi je dvanajstletin mladenec, sin obožane družine, ki se je sramovala prositi, da naj ga sprejmejo v ubožnico, tako zvani „workhouse“ (vörkhaus). Nekaj dni pozneje je enake smerti umerl 49letin človek, ker ni bil sprejet v ubožnico. To je ob enem znamenje npravnega pogreza v občinskem življenju londonskem, da so prebivavci tako neobčutljivi do svojega bližnjega. So pa tudi še hujski razodevanja hude spačenosti. (Tygod. kat.)

Vsi beneški fajmoštri, njih trideset, so ondotnemu patriarhu po poslancih naznanili nevarnosti, ki veri protijo po obilnem razširjanju Renanove knjige, pa da je cerkev svojo dolžnost storila, da bi vernike zadržala od branja te nesramne knjige; mora pa cerkev tudi svetna oblast podpirati, ker brez ugovora je v teh bukvah motenje vere, „das Vergehen der Störung der Religion.“ Patriarh je odgovoril, da je že do vlade za pomoč postal prošnja, in da ne ume, kako da oblasti to napako terpe; ako zverševavne vradnije ne bodo pravične tirjatvam sv. vere, je rekel patriarh, ni drugega pomočka, razun naravnost pri našem

ljubljenem, pobožnem in bogaboječem Cesarji pomoči iskati, ki kristjanom v stiski ne bodo usesa zaklenili. („Vaterland“ in „Volksfreund.“)

V Rimu 8. grudnia z velikimi slovesnostmi obhajajo obletnico razglašene verske resnice zastran čistega spočetja Marije Device. Po vsih farnih cerkvah in po vsih družih, ki so Materi Božji posvečene, so obhajali devetdnevno v njeno čast, in ljudstva na trume se je dan na dan shajalo. V cerkvi pri dvanajst aposteljih je bila slovesnost naj večji; tudi papež z vsim svetim zborom so to cerkev obiskali. Silo veliko ljudstva jih je čakalo ter jih pozdravljalo z veselimi klici o vhodu in izhodu, pa tudi po potu, kodar so se peljali.

Lesniki, jabelka in lesnika.

Neki „liberalen“ list tarna zopet enkrat po „religions-ediktu“: „Und der riesige Religionsedikt, den Herr Mühl-feld so „schön und mühsam“ ausgearbeitet, und mit dem die Wiener Liberalen das Konkordat aus allen Angeln heben wollten, wo ist er hingerathen, dieser mährchenhaft verklungene Entwurf?...“ Katoliški cerkvi je večidel vse sovražno, bodi si liberal ali neliberal — mavra ali šavra: k sreči ima ona Njega na svoji strani, ki zatiravce svoje neveste na odgovor kliče. In pri vsem tem se ona ohrani lepa, častiljiva, nepremakljiva skoz vse stoletja: to ravno pa spričuje, da je ne ohranijo ljudje, ampak On, ki jo je ustanovil. — V katakombah v Rimu so našli več prestarih podob Marije Device, s katerih se zdaj odtiski (fac-simili) delajo, ki se bodo precej potem dali med občinstvo. Slavni starinar De-Rossi to reč oskerbuje in pridjal bo podobam tudi učeno razlago. To ti je pettehtno delo, pravi „Armonia“, ki spričuje protestantom in kateri koli nasprotujejo katoliškim resnicam, kako staro je česenje Marije Device. — V Città di Castello v Umbrii je 26. u. m. stepenina brezbožnih potepuhov, osvinjavših se z vinom in nesramnostjo, po mestu ostudne pesmi pela in podobe Marije Device drobila, v vodnjake metala, še podobam ob cerkvah ni prizanesla! To je olika italianissimov. — Ako sv. Oče gredo na kongres (se vé, da ne osebnó), hoče „Armonia“ da naj jih ne spremlja le samo pet milijonov francoskih glasov, poldrugi milijon Lahov, ali 200.000 grekov, kakor druge vladarje; hoče pa naj poglavar 200 milijonov katoličanov bode spremljan z 200 milijoni katoličanov. — V Salerni je pred dvema letoma berič motu proprio nedolžnega duhovna v cerkvi zgrabil in v ječo peljal brez usmiljenja. Revez je terpel sramoto in molčal. Vrad spozná njegovo nedolžnost in ga izpusti. Čez dvé leti ravno tisti mesec in v ravno tistih dnevih gerdinu sin, njegovo naj boljše upanje, z drevesa pade, se pobije in kmalo umerje v hudih bolečinah.... Ravno tisti mesec listopad in ravno tisti dnevi so bogoropnega očeta utegnili bolj živo opomniti na njegovo nečloveško djanje. — Pri tolíki Cerkvi sovražni vladi in njenih ministrih in vradnijah se pa v Torinu zida prelepa nova cerkev ss. Petra in Pavla. — V Brusselu se je freimavrar M. B-é, izmed prvih umetnikov velicega kazališa, na smertni postelji z Bogom spravil, vsemu zadostil, kar Cerkev tirja in je potolažen umerl.... Sej pa k freimavrarjem na smertni postelji nihče ne pristopi: tedaj kje je resnica, goljufi in goljufani. —

„Armonia“ nimajoč nikogar v poslanski zbornici, da bi v cerkvenem pridu oporekel ali interpeliral, interpelira sama kar zunaj zbornice, češ, sej niso vse misli narodove znotraj, je jih tudi zunaj kej, in dobri razlogi morajo imeti enako ceno — bodi si extra ali intra muros. Oporékva pa jim z dolgimi dovodi v tem le pomenu: „Gospodje ministri, odkar je Kavur čerhuil, da stoljno mesto Italii ne more dolgo biti, razun Rim, ste vsi ze njim papigali: da stoljno mesto Italii ne more biti drugo, razun Rim... zdaj pa povejte gospodje, ali ste že kterikrat po-

misliti, kaj boste počeli v Rimu? Ondi samo gagati, Kavúr, Kavúr ... nič ne bode pomagalo, kajti Kavúr ni nikoli povedal, kaj meni v Rimu početi. Bersuil je bil ta grizljaj, da bi se izmotal iz nekacih zadreg, ki so ga tlačale ... Kaj čte tedaj v Rimu početi? Menite kali od ondod Italijo bolje vladati, kot jo vladate iz Torina? Je mar dobro vladanje navezано na mesto: bodo li od ondod vaše postave manj zmedene, davki lažej prenašljivi, prihodki s stroški v boljši ravnovagi, ako bo vse razpisavano iz Rima, in ne iz Torina? In kar je nad vse: ali menite v Rim iti brez žaljenja kakega načela? Da v Rim idete, morate razdreti in poteptati načelo in živce vsake občinske družbe, načelo versko, spoštovanje do Božje oblasti, zastopano po njegovem namestniku na zemlji in po vsi katoliški Cerkvi, ki vam vpije z eno besedo: Ča-na oblast je potrebna, da se obvaruje papeževa nenavezanost. Po tej častitljivi zaterdbi prečastitljivega papeža in prečastitljive sv. Cerkve katoliška Italija ne more iti v Rim: Bodite pa tudi prepričani, gospodje ministri, da v Rimu bi nobeden teh več ne vladal, ki imajo v Totinu stremene vladanja v roci. Ondi bi bila samovlada, pa ne samovlada politična, ampak samovlada komunistična medsebojnega ropa ... Ljudstva so logičke: ako bote podirali in teptali vi po svoji volji, bodo tudi ljudstva po svoji volji zaterle, poteptale vse oblasti, načela, pravice ... Armonia, ki ne le ve, da se v Rim ne gre, in da se ond ne ostane, če se že gre, temveč da je že nevarno in pregrešno, se samo napravljati proti uni strani, svetuje torej k dnevnemu redu, in meni, da modri možje ne morejo zavreči predloga: „Vlada kraljeva, prepričana, da vsi kristjani morajo pred vsem drugim spoštovati pravice Božje, da vsi katolicaneje morajo spoštovati pravice sv. Cerkve, — prepričana, kar vsi pametni ljudje spoznajo, da, ako se te pravice poteptajo, bodo omahnile vse druge: vladarstvo, oblast, posest itd. — vladate tedaj rada spoznajte svoje lastne pomote in je voljna, spraviti se s sv. Očetom, kakor bo pravo in dobro.“

Telegram

iz spodnjega sveta proti novemu letu 1864.

Satan (pokukavši iz Vesuva): Kako je že kaj na svetu? Posvetni duh: Ljubezen pojemlje.

Resnica dremlje.

Vera stoka.

Pravica poka.

Satan: Je že dobro. (Se pogrezne in Vesuv jame na novo bruhati.)

Majnikove zvezdice.

VII.

Naj tudi jest kaj pridenem v predajček „Zg. Dan.“ za majnikove zvezdice iz svoje lastne skušnje. Osem in štiri-desetega leta so se bile pač razodele misli mnogih sere, do tačas pod zagrinjalom hinavšine skrite. V fari, v kateri sem bil duh, pomočnik, se je slišal glas: Pojdimo, in verzimo onéga iz farovža; drugi so gospodu duhovnu mačjo glasbo pripravljali, in bi jo bili tudi naredili, ako bi ne bila močna roka vmés prišla. Eni, kar je grozovitno slišati, so rekli: Na vse štiri strani farne cerkve bi kanone postavili, in va-njo izstrelili, de bi se vsa razsula. Se vé, de bili so le taki, katerim je kerčma njihov nar častitljivi tempelj, in nesramnost njihova gospodinja. Drugi bolj zavihani so pa čez vero zabavljali, jo po kerčmah zasnehovali, in čez svete reči norčevali. Skorej pervak med poslednjimi je bil nekdo, ki je bil vse pravdoslovske šole dokončal in se je med izobrazene in učene štel. Imenujmo ga gospoda Egidi-a. Le-tá je kričal: „Vse je proč; spoved je proč! post je proč! Dunajski deržavni zbor se dobro

obnaša, cerkev ne bo več gospodovala itd.“ Se vé, da tako govorjenje ni skrito ostalo. — Gospod Egidi je bil slabega zdravja, že več časa je bolehal, in ne dolgo po 48tem letu obleži! susica je bila njegova bolezen. Neznano sem se začudil, ko neki dan od svojega opravila pri družnici domú pridem, in mi cerkvenik pové, de me gosp. Egidi želi k sebi. Berž, ko je bilo moč, se odpravim in grem. V sobo stopivšega me precej gosp. Egidi vpraša: „Zakaj jih tako dolgo ni?“ Jest: „Nisem mogel priti, me ni bilo domá; bil sim zunej po opravlku. Kaj bi pa radi?“ „Spovedal bi se rad“, mi odgovori bolnik. Vsedem se k postelji k bolniku, in zlastišim njegovo spoved, katero je pa s toliko ginjenim srcem, s toliko živim spoznanjem in občutljivejšim skesanja opravil, de sim bil tudi jest ves ginjen, in se nisim mogel načuditi Božji milosti, ktera je nad to dušo prišla. Radovednost me je gnala, zvediti, kaj je vzrok tolike njegove srečne spremembe? Al ni ob tem času pozabljenja Božjega tudi kaj dobrega storil? In odgovoril mi je: „Desiravno sim bil vero popolnoma v nemar pustil, in samega sebe zanemaril, sim vender imel vselej neko posebno cast in veselje do Marije Device, in vsak dan sim kolikor toliko nji k časti molil. To vem, družega ne vem.“ Prav pobožno in spodbudljivo je bilo potem vse njegovo obnašanje do smerti. Svojim domačim bližnje zlahte je lepe nauke dajal, opominjal jih k pobožnemu življenju: sam je bil pa ubogljiv kot jagnje za vse, kar sim mu naročal. Med drugim je vsak dan posebno molitev k Materi Božji opravljal. Tudi tistemu svojemu tovaršu, s katerim sta popred čez vero zabavljala, ko ga je obiskat prišel, je rekel: „Nisim vedil, da ima katoliška Cerkev tako dobre pomočke za dušo!“ Prav veliko upanje imam, de je srečno sklenil, in temkej na sodbi milost našel. — Ali ne potrejuje to spet vnovič besede sv. Bernarda, ki pravi: „Ne bo pogubljen, kdor Marijo časti.“

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii: Duhovnja Fuzine je podeljena ondotnemu namestniku gosp. Vaclavu Peharcu. — Gosp. Andreju Kozjeku, fajn. na Studencu, je dovoljeno v pokoj se podati, torej je ondotna duhovnja razpisana 16. t. m. — Glavarjev beneficium v Komendi pri sv. Petru je 9. t. m. razpisan. Duhovni, ki so domá iz fare Komende, iz Zaposke lokalije in iz hiš grajšini Komendi podložnih, imajo pred drugimi pravice do te dobrine. Prosnje se ravnajo do prečastito-visokorodnega gosp. Antona gr. Kotulinsky-ga, e. k. kamernika, majora kardelnega in komtura johanitarske viteško-redovne Komende pri sv. Petru na Kranjskem. — Gosp. Jož. Sterbenec, novoposv., je 7. t. m. umrl v Starem tergu pri Poljanah. R. I. P.!

Pogovori z gy. dopisovarci.

G. And. Mak.: Se bo zgodilo; — g. U. na D.: Hvala! pa prosimo se zanaprej. Vaša želja se bode dopolnila; — g. M. S. v R.: Prav z veseljem prejeli oboje; naročne reči menda že imate v rokah; drugo se bo splošno; — gg. J. V. v K., J. S. v J., V. G. v N.: „Prav dobro“ za novi tečaj, lepa hvala! — g. Fr. S. v P.: Prepozno za zdaj v roko dobili; — g. M. H. v G.: Smo precej opravili in upamo, da že imate v rokah z listom vred; — g. F. K.: Tudi posl. list in reči prejeli; — g. J. L. v Ž.: Upamo, da vam je tako se bolj všeč; sicer pa zahvaljeni.

Dobrotni darovi.

Za afrikanski misijon: Iz Teržica od gospodični H. in B. P. 4 gld., od gospe E. M. 2 gld., po g. Fr. V. iz K. — Neka pridna družba 42 gid. — G. P. K. 5 gld., U. Sk. 1 gid. — Za sv. Detinstvo: Neka dobrotna družba 20 gl.